

Gida didaktikoa Zinemaren eta Giza Eskubideen Gelak

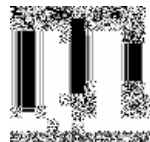
STING & KICK ME

Koordinazioa: Montehermoso Kulturuneko Ikusizko Arteen Arloa
Gasteizko Udala

Giden egileak: Elisenda Polinyà Zinhezbarako

Ayuntamiento
de Vitoria-Gasteiz
Vitoria-Gasteizko
Udala

Aurkibidea

1. Zinema eta giza eskubideak 1. or.
1.1 Zinhezba
1.2 Giza eskubideak

2. Zinema-gelak 6. or.
2.1. Sarrera
2.2 Hezkuntza-asmoa
2.3 Adinak
2

3. Zer da BULLYINGa? 9. or.

- 3.1. Nor eragiten du bullyingak
- 3.2. Nola autzeman
- 3.3. Ondorioak eta lekukotasunak
- 3.4. Eskolaren zeregina
- 3.5. Bullying kasuetan jardutea
- 3.6. Familientzako gomendioak
- 3.7. Jardunbide egokiak

4. Irudietan murgilduz: filmearen balioespena 20. or.

- 4.1 Film laburrak ezaugarri bereziak ditu
- 4.2 Dokumentalaren ezaugarriak
- 4.3 Fitxa teknikoa eta sinopsia
- 4.4 Filmeen balorazioa
- 4.5 Zinema-hiztegia

5. Zinema, Giza eskubideake eta Hezkuntza. Proposamen didaktikoak 26. or.

- 5.1 Bilatu nork jo zaituen
- 5.2 6 puntua pentsatzeko
- 5.3 Ikasle baten krinika
- 5.4 Nesken gauzak
- 5.5 Amaiera zoriontsua

6. Egizu zerbait 43. or.

7. Gehiago jakiteko 45. or.

8. Peters-en mapa 60. or.

Harremanetan jartzeko: Zinhezba
Programa Zuzendariak:
Helena González
Nieves Prieto

Tel.: 945 278 676
info@zinhezba.org

1. Zinema eta Giza Eskubideak

1.1 Hitzaurrea

Zinemari eta giza eskubideei buruzko gela hauetan parte hartuko duten haur eta gazte gehienek azkenaldian zinera joateko aukera izango zuten edo, gutxienez, beren film gogokoenen DVDren bat etxean ikusteko aukera izango zuten. Zineen karteldegiek proposamenen aukera eskaintzen digute generoei eta tematikei dagokienez, arrazoi komertzialengatik gehienak iparramerikarrek ekoitzirikoak badira ere, "entertainment industry" deituriko arloan nagusi baitira, hots, "entretanimenduaren industrian".

Irabazi-asmorik gabeko elkarteak dugu Zinhezba; neska-mutilen artean ezaguna eta ohikoa da, eta ikus-entzunezko euskarri bihurtzeko ideiarekin sortu zen, zine-areto gehienek ahaztuta duten genero batera hurbiltzeko gune izateko: Giza Eskubideen Zinema, entretentzeko errealitatez gain gogoeta egiteko errealitateak ere eskaintzen dizkiguna. Uste dugu ondo dagoela tarteka zinera dibertitzera eta ebaditzera joatea, baina beharrezkoa da, halaber, istorio eta problematikei aurrez aurre begiratzea, urrunekoak izanagatik ere gero eta gehiago hartzen baikaituzte eraginpean mundu globalizatu honetan. Ahalegin txiki bat eskaintzen dugu aldatzen ari den eta bertako kide garen mundu hori ulertu eta hobeto ezagutzeko.

Zinema arma boteretsua da horretarako: mugimenduan dagoen argia gure erretinatik sartzan da gure garunera, emozioa eraginez eta gure imajinarioan beste errealitate bat finkatuz. Ikus-entzunezko bitartekoek, ezaugarritzat dituzten hizkuntza motak tarteko, gaitasunak estimulatzeko, globalizatzeko, sintetizatzeko, harremanak ezartzeko eta informazioak prozesatzeko, eta ikasteko beste bide baten garapena dakar horrek. Ikasleak, gero eta neurri handiagoan gainera, sozializatu egiten dira ikus-entzunezkoen eta informatikaren arloko bitarteko eta teknologien bidez, sarritan indarkeriazko edukiak biltzen dituztenak. Kontzientzia kritikoa sortzea beharrezko erreminta gertatzen zaie jasan behar dituzten irudi negatiboaren bonbardaketa etengabetik babesteko.

Hori horrela, giza eskubideetan oinarrituriko hezkuntza (GEH) bultzatzen dugu, hots, prozesu bat, horren bidez pertsonak beren eskubideei buruz eta besteen eskubideei buruz ikas dezaten, ikaskuntza interaktibo eta parte-hartzaile baten esparruan. Giza Eskubideetan oinarrituriko Hezkuntzak jarreraren eta jokabideen aldaketa du aztergai, baita jakintzen eta informazioaren trukearen sustapena ere, eta hori guztia bakearen aldeko kultura batera bideratuta.

Komunikabideei esker iristen zaizkigun informazioek mundu osoan eskubide horiek izaten dituzten etengabeko urraketei buruz ohartarazten digute, mundu horrek blokeatu egiten baikaitu sarritan. Informazio zatikatu eta berehalako horren aurrean, giza eskubideetan oinarrituriko prestakuntza sakona proposatzen dugu, prestakuntza horren garrantziaz kontzientziatu eta ekintzarako motibatuzko, gizarte-sektore guztiak inplikatzeko hori aldarrikatzeko: hezitzaileak, gurasoak, gazteak, juristak, artistak, gizarte-hezitzaileak, sindikalistak: Giza eskubideak guztientzat dira eta guztien artean defendatzekoak dira.

1.2 Giza eskubideak

Justiziazko gutxieneko eskakizun moralak

Giza eskubideak edozein gizakik gizaki izateagatik galda ditzakeen oinarritzko eskakizunak dira, eta eskakizun horiek ezinbestean bete beharrekoak dira, gizaki moduan garatzeko oinarri-oinarritzko premiak edo beharrianak direlako. Funtsezko eskubide horiek gabe nekez egin daiteke bizimodu duin bat. Gizakiarentzat hain beharrezkoak direnez, honela izendatzen ditugu:

- **Unibertsalak:** gizaki guztiei aitortu behar zaizkie, inor baztertu gabe. Gizaki guztiei gizaki direla aitortuz bermatu behar zaizkien gutxieneko eskakizunak dira.
- **Lehentasunezkoak:** beste eskubide batzuekin gatazka sortuz gero lehentasunez babestu behar direlako.
- **Negoziatu ezinezkoak:** inongo gizarteak ezin dizkie bere kideei eskubide horiek ukatu. Adibidez, gizarte batek une jakin batean herritar guztien "eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak" betetzeko beharrezko baliabideak ez baditu, ezin du egoera hori besterik gabe onartu, gauzak aldatzea ezinezkoa dela argudiatuta; aitzitik, ahalegin guztiak egin behar ditu beharrezko baliabide guztiak lortzeko eta banatzeko, guztiak beren eskubideak erabiltzeko modua izan dezaten.

Gainera, gizarte guztiak lagundu behar lukete mundu osoan gizaki guztien eskubideak errespetatu daitezen, beren gizarte edo herrialdea edozein dela ere.

Hitz gutxitan esanda, giza eskubideak JUSTIZIAZKO GUTXIENENKO ESKAKIZUN MORALAK dira, eta eskakizun horiek bete egin behar dira, horiek gabe ezin baita bidezko gizarte bat eta bake eta armoniazko mundu bat eraiki.

Giza eskubideen belaunaldiak

Giza eskubideak pixkana-pixkana aitortu eta onartu dira historia zehar, oraindik amaitu ez den ikaskuntza moraleko prozesu baten bitartez. Prozesu horretan bereiz ditzakegun hiru aldi edo aro nagusiei giza eskubideen "hiru belaunaldiak" esaten diegu.

- **Lehen belaunaldia: Askatasunerako eskubideak**

"Lehenengo belaunaldia" eskubide zibil eta politikoena da. XVI. mendearen hasieratik burgesia Antzinako Erregimenari aurre egin eta honako eskubideak aldarrikatzen hasi zen: bizirako eta segurtasun fisikorako eskubidea, pentsatzeko eta iritzia askatasunez adierazteko eskubidea, norberaren herriko gobernuan parte hartzeko eskubidea, legezko arrazoirik gabe atxilotua ez izateko eskubidea, inpartzialtasun-bermeekin epaitua izateko eskubidea, jabetza izateko merkataritzan askatasunez jarduteko eskubidea eta abar. Oro har, esan dezakegu eskubide horiek oinarritzko balio moral bat dutela gidari: askatasuna.

- **Bigarren belaunaldia: berdintasunerako eskubideak**

"Bigarren belaunaldia" eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak dira; adibidez, lanerako eta bidezko soldata izateko eskubidea eta etxebizitza, osasuna, hezkuntza, kultura, erretiro-saria eta abar izateko eskubidea.

Eskubide horiek batez ere langileen mugimenduak aldarrikatu ditu azken mende hauetan. Horien bidez benetako laguntza edo babesa eman nahi zaie lehenengo belaunaldikoei; izan ere, eskubide zibilak eta politikoak nekez erabil daitezke, gutxieneko sarrera ekonomiko batzuk, gaixotasunei aurre egiteko laguntza edo gutxieneko kultura-maila izan ezean. Era horretako eskakizunak onartu ahala pentsamolde berri bat zabaltzen hasi zen; horren arabera, estatuaren eginkizuna ez zen besterik gabe ordena publikoa eta kontratuak betetzea, baizik eta modu positiboan jardutea, lehenengo belaunaldiko eskubideak bakar batzuen mesederako bakarrik izan beharrean denon esku egon zitezten. Horregatik, esaten dugu bigarren belaunaldi horretako eskubideak berdintasunerako eskakizunen multzoan sartzen direla.

- **Hirugarren belaunaldia: Elkartasunerako eskubideak**

“Hirugarren belaunaldiko” eskubideen arabera gizaki guztiek dute eskubidea ingurune osasuntsu batean jaio eta bizitzeko. Kutsadura eta zaratarik gabeko ingurune batean eta bakean dagoen gizarte batean jaio eta bizitzeko eskubidea ere badute. Eskubide horiek ez dira oraindik nazioarteko adierazpen batean jaso, baina aurrekoak bezain funtsezkoa dira: izan ere, kutsatutako ingurune batean edo gerra dagoen leku batean bizi denak nekez erabil ditzake lehenengo eta bigarren belaunaldietako eskubideak.

Nazioarteko elkartasuna funtsezkoa da hirugarren belaunaldiko eskubideak erabili ahal izateko. Nola lor liteke ingurumeneko kutsadura kentzea, herrialde batzuek ez kutsatzeko konpromisoa hartu arren, beste batzuek hartzen ez badute? Nola lor liteke gerrak betiko amaitzea, herrialde guztiek arma-trafikoa kontrolatzeko konpromiso tinkoa hartzen ez badute?

ESKUBIDEAK MUNDUAN ETA TOKI BAKOITZEAN ERRESPEATATZEA

Eskubide zibil eta politikoak

Arlo horretan erdietsi den lorpenik handiena esklabotasuna ezeztatzea izan da, mundu osoan jarduera hori egiteko debekua betetzen den neurrian behintzat. Aipaturiko debekua 1956ko irailaren 7ko nazioarteko hitzarmen baten bidez ezarri zen. Hala ere, gaur egun herrialde askotan oinarrizko eskubideen urraketa sistematikoa eta masiboa da: torturak, desagertzeak, legez kanpoko atxiloketak, presoek tratatu txarrak ematea, emakumeen bazterketa eta abar.

ONUren ahaleginak

Berez, nazioarteko komunitateak hartu behar luke bere gain bortxaketa horiek salatzen eta beharrezko neurri eraginkorrak hartzeko ardura, ONUren bitartez (horren helburu nagusia giza eskubideen babesa eta sustapena baita), oinarrizko askatasunak errespetatzen ez dituzten gobernuek beren jokabidea zuzen dezaten. Baina, jakina, erakunde horrek ezingo du ezertxo ere lortu, baldin eta askatasun horiek errespetatzen dituztela dioten herrialdeek laguntza material eta morala ematen ez badiote. Esperientziak erakusten digunez, nazioarteko erakundeek giza eskubideak errespetatzen ez dituzten gobernuei presioa egitea oso neurri eraginkorra izan daiteke herrialde horiek giza eskubideen arloan beharrezko berrikuntzak egin ditzaten.

Herritarren ekimenak

Oinarrizko askatasunak sendotzeko beren borondatez zerbait egin nahi duten herritarrek gobernuz kanpoko erakundeak (GKE) aukeratu ohi dituzte horretarako; adibidez Nazioarteko Amnistia, Nazioarteko Gurutze Gorria edo beste hainbat, erakunde horiek munduko herrialde askotan ari baitira lanean, eskubide horien bortxaketak salatzen eta biktimei laguntzen.

Gosea

Bigarren belaunaldiko eskubideei dagokienez, honako xehetasunak nabarmendu behar dira. Hirugarren Mundua esaten diogun horretan milioika lagun daude bizirik irauteko gauzarik beharrekoenak ere ez dituztenak. Janari falta, sendatzeko moduko gaixotasunak ezin sendatzea eta analfabetismoa dira munduko arazo nagusietako batzuk. Miseria da munduan gertatzen diren heriotzen arrazoi nagusia, nahiz eta, teknikoki, denon gutxieneko premiak betetzeko aukerak egon. Baina arazoa morala da, ez teknikoa. Azken batean, gizakien arteko elkartasun-ezagatik gertatzen da hori.

Lan-baldintza ezin txarragoak

Gaur egun herrialde askotan badira pertsona asko eta asko, tartean ume ugari, lan-baldintza guztiz osasungaitzetan lan egin behar izaten dutenak, egunean hamabi ordu edo gehiago sartuz, gizarte-segurantzarik edo langabeziarako laguntzarik gabe, eta ia-ia batere eskubide sindikalik gabe. Herrialde aberatsek ez dute hori gertatzeko eragozpenik jartzen, haien enpresak berak baitira herrialde horietan eskulan merkea eta erraza aurkitzen dutenak. Herrialde aberatsetako sindikatuek bai, protesta egiten dute, besteak beste era horretako lanak hartzeak Lehen Munduan lanpostu askoren galera sortzen duelako. Ginebran (Suedia) egoitza duen Lanaren Nazioarteko Erakundea (LANE) ONUren gidaritzapean ari da lanean era horretako arazoei irtenbidea bilatzeko. Hala ere, erakunde horretako herrialdeak arazo horiek konpontzeko beharraz erabat jabetzen ez badira, erakunde horrek bakarrik ezer gutxi egin ahal izango du.

Bakea eta oreka ekologikoa: premia-premiazkoa da elkartasunezko irtenbide bat bilatzea hirugarren belaunaldiko eskubideei dagokienez; salatu beharra dago herrialde aberatsenetako gobernuek ez dutela erabateko konpromisoa hartu kutsadura eta arma-trafikoa kontrolatzeko. Hori dela-eta, enpresa handiek kutsadura sortzen jarraitzen dute eta herrialde pobreetako gerra-gatazketan ari direnek erraz asko aurki ditzakete gerran jarraitzeko behar dituzten armak. Hala eta guztiz ere, ONUren agentzia batzuk eta GKE ugari sekulako ahalegina egiten ari dira natur ingurunea babesteko (ADENA, Greenpeace eta abar) eta beste erakunde batzuk gerra dagoen lekuetatik ihesi doazen errefuxiatuek arduratzen dira (ACNUR, Mugarik gabeko Medikuek, Munduko Medikuek eta abar)

Giza eskubideen aldeko ekintza

- Geure ingurunean

Batzuetan gu geu gara inguruan ditugun pertsonen eskubideak urratzen ditugunak, edo isildu egiten gara beste batzuek hori gure aurrean egiten dutenean. Badira etxekoandre batzuk beren familiako gainerako kideen mespretxua eta ia-ia esklabotasuna jasan behar dutenak. Ume batzuek beren ikaskideen bazterketa eta tratu txarrak jasan behar izaten dituzte. Batzuetan pertsona batzuei utzi egiten diegu eskolako materiala edo beste norbaitenak diren gauzak hondatzen, bidegabekeria bat egiten ari garela pentsatu gabe. Beste batzuetan, berriz, ingurumena zaborrez, zarataz edo kez kutsatzen dugu eta ez gara ohartzen denon eskubideen aurkako zerbait egiten ari garela. Hitz gutxitan, giza eskubideak defendatzeko lehenengo guk geuk errespetatu behar ditugu, gure ingurunean bertan, eta geure buruari galdetu ze bidegabekeria egiten edo onartzen ditugun eta zer egin behar dugun egoera hori nolabait hobetzeko.

Giza eskubideen aldeko ekintzarako jardunbide orokorrak

Giza eskubideak gure ingurunean bete daitezzen erne egoteaz gainera, horiek estatuan eta nazioartean sustatzeko egin litezkeen lanetako batzuk adierazi nahi dizkizuegu jarraian:

1. Horien berri ematea: pertsona guztiei ezagutaraztea, beraiek aldarrika ditzaten, eta eskubideak babesten laguntzea.
2. Agintariei eta partikularrei horiek betetzeko exijitzea, horretarako dauden legezko bide guztiak erabiliz: protesta-gutunak, sinadura-bilketa, manifestazioak eta abar.
3. Elkarteak sortu eta horien alde lanean ari diren boluntarioen erakundeetan parte hartzea (ikusi aurkibideko 6. puntua).

Paolo Pellegrin / SABA

2. Zinema eta giza eskubideei buruzko eskolak

ZINHEZBA irabazteko asmorik gabeko elkarte da eta zinema, hezkuntza eta bakea bultzatzen ditu.

ZINE, HEZKUNTZA eta BAKEA

Aurreko bi urteetan bezalaxe aurten ere Zinema eta Giza Eskubideei buruzko Eskolak egingo ditugu Euskadiko hainbat eskoletan; orain arte 5.600 ikaslek baino gehiagok parte hartu dute.

Hezkuntza-xedea

Zinema-eskolen helburua pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea da, balioetan heziz, eta horri begira ikus-entzunezko baliabidea hori erabiltzen dugu desberdintasun-egoerei buruzko jarrera kritikoa sustatzeko.

Alde horretatik, gure helburua da beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdintasun guztiak errespetatzeko: sexua, arraza, iritzia, erlijioa eta premiak; giza eskubideen urraketak identifikatzen ikastea eta sufritzen dutenenganako elkartasuna sustatzea; ingurune hurbilean eta hortik kanpo irtenbideak bilatzeko lanean sakontzea eta gizarte aldatzeko jarrera aktiboa sustatzea.

Honako hau ere egin nahi dugu....

1. Pertsonen funtsezko eskubideetan sakontzea, balioetan oinarritutako hezkuntzaren bidez.
2. Ikus-entzunezko baliabideei buruzko jarrera kritikoa garatzea, irudia ezagupenen unibertsoan txertatu ahal izateko.
3. Zinema-hizkuntza hobeto ezagutzea, sentsibilizazioa eta kontzientziazioa lortu ahal izateko bere adierazpen-baliabideak erakutsiz.
4. Beste gizarte eta kulturei buruzko ikuspegi-eremua zabaltzea, desberdin denari errespetua izateko.

5. Giza eskubideen bortxaketak identifikatzea dagokien eremu guztietan eta sufritzen dutenenganako elkartasuna bultzatzea.
6. Eskubideak eta eskubide-urratzeak bereiztea, eta horretarako munduko eta estatuetako dokumentu eta adierazpen unibertsalak erabiltzea.
7. Giza eskubideen aldeko jarrera positiboak erakusten dituzten albisteak eta informazioak aurkitzea.
8. Leku bakoitzean eta munduan aukera litezkeen irtenbideak hobeto ezagutzea eta ekintza bultzatzea, ikasleen partaidetzaren bitartez.
9. Informazioa emateko hizkuntza eta adierazpideak aztertzea: prentsa, komikiak, zinema, erreportajeak... pertsonen eskubideak urratzea aztergai hartuta.
10. Pertsonen errespetu handiagoa izatea, beren adina, sexua, arraza, iritzia, premia eta kultura edozein dela ere.

Adinak

Zinema-eskolak 8 eta 18 urte bitarteko ikasleentzat eginak dira. Urteko programazioa adin-talde bakoitzarentzat egokitzen dugu, honako multzoak osatuz:

- 8 eta 12 urte artekoak
- 12 eta 16 urte artekoak
- 14 eta 18 urte artekoak
- 16 eta 18 urte artekoak

Zeharkako hezkuntza

Eskola hauetarako giza eskubideekin zerikusia duten hainbat gai proposatzen ditugu; era horretan, irakasleek, hezitzaileek eta ikastetxeetako kideek edukiak gelan landu eta zentroaren proiektuan zeharka sartu ahal izango dituzte irakasgai desberdinen bitartez.

Filma ikusi ondoren (euskaraz eta gaztelaniaz) gizarte-hezkuntzazko tailer bat egingo dugu gogoeta personal eta kolektiboa egiteko; horren osagarri gida didaktikoa prestatu dugu, irakasleek edukiak ikasgelan lantzen jarraitzeko modua izan dezazuen.

Gidaren egitura

Proposamenaren irizpide orokorra filmari buruzko galdera egokiak egiten jakitea da, ematen digun informazio-mota behar bezala balioesteko eta aztertutako arazoei dagokienez duen ikuspegia zehazteko.

Gida didaktikoa filma du abiapuntu eta elkarren osagarri diren 5 atal ditu, era honetan antolatuak:

- Lehenengo atalean zinema, hezkuntza eta giza eskubideak lotzen ditu ZINHEZBAren proposamenaren bidez.
- Bigarren atalean azterketa sozial, politiko, kultural edo ekonomikoa egiten da, landu beharreko gaiaren arabera, eta hori hezkuntzarako erreferentzia-material gisa erabiliko da.
- Hirugarren atalean, hezkuntzaren eta giza eskubideen arteko lokarri den filmaren beraren azterketa egiten da, eta ikus-entzunezko baliabidea hezkuntza-tresna gisa erabiltzen da. Giza eskubideen inguruko gai batzuk lantzeko aukera emango dizueten funtsezko ideiak ateratzen dira. Atal horretan ikus-entzunezko baliabide horri buruzko oinarritzko glosategi bat aurkituko duzue.
- Laugarren atalean jardueretarako proposamen bat egiten dizuegu; helburu zehatzak, aztertu beharreko kontzeptuak, erabili beharreko jardunbideak eta haur eta gazteengan sustatu beharreko jarrerak azaltzen dizkizuegu; alde aurretik garbi utzi behar dugu horiek ez direla baliabide berriak, ikasgelan zuen pedagogia-lanerako lagungarri izan daitezkeen jarduera eta iturriak baizik, eta aurrerantzean ere jarraipena izan beharko dutela. Oso garrantzitsua da eskolako hezkuntza-komunitate guztiak bere konpromiso pedagogikoaren bidez Giza Eskubideak defendatzea.
- Gidaren azken atalean bertako gaiak aztertzeke oso baliagarriak iruditzen zaizkigun baliabide batzuk azaltzen dizkizuegu, taldearen jarduerak bere premien arabera egokitu ditzazuen.

3. Zer da BULLYINGa?

3.1 Nor eragiten du bullyingak

3.2 Nola antzeman

3.3 Ondorioak eta lekukotasunak

3.4 Eskolaren zeregina

3.5 Bullying kasuetan jardutea

3.6 Familientzako gomendioak

3.7 Jardunbide egokiak

Eskola esparruan berdinen arteko tratu txar eta / edo gehiegikeria nagusi diren harremanak izendatzeko bullying hitza erabiltzen da. "Bully" hitza ingelesetik dator eta "erasolari" esan nahi du, hori dela eta gehiegikeriak nagusi diren harremanetarako egokia da, betiere, biktima bat eta gehiegikeriak burutzen dituen badaude.

Haren esanahia honakoak nagusi diren jokabideekin dago lotua: larderia, mehatxua, eten gabeko tratu txar fisikoak, jendaurreko umiliazioa, gizartearen bazterketa, xantaia, eten gabeko irainak, goitizienak... Biktimak aurretik zirikatuta gabe ematen diren gehiegikeria egoerak, erasotzaileen intentzionalitatea dagoenean ematen direnak, hain zuzen.

Komunitate zientifikoak onartu eta gehien erabiltzen duen definizioa Dan Olweus norvegiar adituarena da; bullyinga aztertu zuen lehena izan zen, eta honela dio:

"Ikasle bat erasotzen dute edo biktima bihurtzen da behin eta berriro, eta denbora batez, beste ikasle batek edo batzuek burutzen dituzten ekintza negatiboak pairatzen dituenean."

Definizio horretan, ikasle batekiko larderia jokabidea edo tratu txarra dagoela erakusten duten hiru adierazle argi aipatzen dira.

1. Pairatzeak biktima izatea esan nahi du, eta ondorioz harremanean desoreka edo aginte gehiegikeria dagoela. Biktima gutxiagotasun egoeran dagoenean aprobetxatzen du erasotzaileak. Hori horrela izan daiteke, esate baterako, ahultasun egoeragatik (fisikoa, ezintasuna...), berariazko ezaugarri pertsonalagatik (gutxiengo etnikoa, sexu joera...), edo testuinguruaren egoera zehatzagatik (ikastetxera heldu berria izatea, harremanetarako arazoak...)
2. Tratu txarra edo eraso denbora batez errepikatzen da: ez da behin bakarrik gertatzen den zerbait. Bullyinga dagoela esateko, gehiegikeria gisa definitu diren jokabideak errepikatu behar dira.
3. Ekintza negatiboak: pertsona batek beste batengan ezinegon eragiteko nahita burutzen dituenak dira. Helburu hori lortzeko bide desberdinak baliatzen dira (tratu txar fisikoak, hitzeko erasoak, mehatxuak, esanbidezko bazterkeria...)

Erasotzaileak biktimarekin baliatzen dituen eraso eta beldurtzeko jokabideak honela sailka daitezke:

4. Fisikoak: biktima jotzea (bultzatzea, zangozaba egitea, ukabilkadak ematea...), objektuekin, armekin... mehatzatzea, Kasu horretan tratu txar fisiko zuzenaz ari gara; biktimaren objektuak apurtu, ezkutatu edo lapurtzen direnean, zeharkakoaz ariko gara.
5. Hitzezkoak: zuzenekoaz ari garenean, irainak, mehatxuak eta goitizenak dira, zurrumuru faltsuak sortzea, norbaitez gaizki esaka aritzea..., berriz, zeharkakoaz ari garenean.
6. Sozialak: pertsona bat bakartzea, baztertzea, ez ikusiarena egin berarekin, parte hartzen ez uztea.

Tipologia horietaz aparte, arrazakeriarekin zerikusia duen bullyinga (biktimaren jatorri etnikoa edo jatorria erasotzen badira), sexuarekin zerikusia duena (biktimaren sexuaren edo gorputzaren intimitatea erasotzen bada) eta homofobiarekin zerikusia duena (sexu joera erasotzen bada) ere badira.

Dena den, sailkapen horrek ez du esan nahi erasoak bereizita ematen direla, normalean, biktimiek aldi berean paira ditzakete tratu txar fisikoak, bazterketa eta erasotzaileen irainak. Halaber, psikologikoa, tratu txarren tipologia gisa, aurretik aipatu diren jazarpen jokabide guztien barruan dago eta biktimaren segurtasun ezaren sententzioa areagotzen du.

Eraso fisikoa, hitzezkoa edo soziala dagoen esanbidezko edo zuzeneko jazarpen jokabideetan erasotzailea –pertsona edo taldea– ikusgai dago eta biktimak identifika dezake. Biktimak badaki norik eragiten dion kaltea. Zeharkako jokabideetan (zurrumuruak, lapurketak, errugabeari errua botatzea...), berriz, sotilagoa da, eta ondorioz, gertatzen ari dena identifikatzea zailagoa da biktimarentzat.

3.1 Nor eragiten du BULLYINGak

Bullyinga pairatzen duten biktimek beste pertsonen erasoak eta larderia jasaten dituzte. Ikasleek ondo ezagutzen dituzte jazarpen jokabide horiek, baina helduek ez dituzte jokabide eta egoera horiek hain erraz ikusten. Hori dela eta, komenigarria da biktima bihurtzeko prozesua ezagutzea: nortzuk dira prozesu horien protagonista eta nola jokatzeko dute?

Erasotzaileak bakarrik edo taldeka jardun dezake. Normalean bullying prozesua botere harremana dagoelako hasten da, hots, erasotzailearen (norbanako edo taldea) eta biktimaren arteko harremanean desberdintasuna da nagusi. Itxuraz garrantzirik ez duen egoerarekin has daiteke (goitizena, mespretxuren bat, ezaugarri pertsonalarekiko agiraka, haserrealdia...) eta gero eta larriago bihurtu inguruneak (helduak edo hezkuntza arduradunak) jazarpen egoera eta arazoa antzematen ez badu. Hasieran intentsitate gutxiokoak diren larderia jokabide horiek ekintza larriago eta gehiagotan errepikatu direnak bihurtu daitezke (barre egitea, trufa egitea, bakartzea, jotzea...) eta, azkenean, biktimak zaila izango du bizi duen egoeratik kanpoko laguntzarik gabe ateratzera.

Bullying prozesuetako protagonistak honakoak izaten dira: erasotzailea (bully), biktima eta egoera ikusten duten lagunak zein pertsona helduak.

Erasotzaileak: bakarka edo taldeka jardun dezakete. Erasotzaileen artean profil desberdinak daude, baina, orokorrean, besteek beldurratik errespetatzen dituzte, nahiz eta haien jokabideak ez onartu. Lagunek haien jarraibideak bete ditzaten manipulatzeko gaitasuna dute, eta gidariak zuzentzen du biktima jazarpeneko prozesua. Beraz, erasotzaile aktiboak daude, alde batetik, eta pasiboak, bestetik, hots, haiek beraien biktima bihurtzeko, taldetik bazter gelditzeko beldurratik jarraibideak betetzera mugatzen direnak.

Biktimak: erasoan aurrean babesgabe sentitzen dira eta egoeratik ateratzeko baliabiderik ez dutela uste dute. Arrazoi asko egon daitezke pertsona bat biktima bihurtzeko: harremanetarako zailtasunak izatea, eraso egoerei aurre egiteko ezintasuna, baita balizko biktimak jazarpenetik babesteko ingurunearen eta pertsona helduen babes baliabideak ere. Biktimak pasiboak edo zirikatzaileak izan daitezke, hots, beste ikasleak zirikatzen dituztenak eta gero haien erasoak pairatzen dituztenak. Beste aukera bat da erasoan aurrean bortizki erreakzionatzea, nahiz eta jokabide hori eraginkorra ez izan, hots, baliteke erasoak berdin jarraitzea, gero eta gogorragoak izan, pertsona helduek esku hartzen ez badute.

Ikusleak: askotan beste lagunek, erasotua izateko beldurratik, ez dute biktimaren alde egiten. Batzuetan, jazarpen jokabideak sendotzen dituzte onartu eta bultzatzen dituztelako. Dena den, ikusleak tratu txarren arazoa konpontzeko laguntza ere badira; izan ere, egoera mantenduko da horiek onartzen duten bitartean, ez bestela. Normalean helduen laguntza eta esku-hartzea tartean denean biktimak lagundu ere egin ditzakete.

Bukatzeko, pertsona helduak ere protagonista dira (familia eta irakasleak), erreferentzia eredu baitira eta haur zein nerabeak bizitzarako trebetasunez hornitzen baitituzte; berdinen arteko tratu txarrari aurre hartzeko, jazarpen egoera babestu eta eteteko, berdinen arteko gatazketan bitartekari izateko edo hezkuntza komunitateko elkarbizitza planak garatzeko hezkuntza baliabideak sortzeko gaitasuna ere badute.

3. 2 Nola antzeman

Eraso eta jazarpen egoerak, batzuetan, helduak konturatu gabe gerta daitezke. Egoera hasi berria denean antzematen bada, biktimak gehiago sufri dezan ekiditen da eta ikasleen eskubideak defendatzeko pertsona helduek eta familiek duten erantzukizun eta gaitasuna agerian gelditzen da.

Gelako elkarbizitza neurtzeko eta balizko bullying egoerak dauden edo antzemateko erabil daitezkeen galdetegi eta berariazko ebaluazioez aparte, haurra edo nerabea jazarpena pairatzen ari dela edo erasotzailea dela erakusten duten hainbat adierazle dago: Hainbat adierazle **familia esparruan** ikus daitezke:

- Lesio fisikoak egotea
- Norberaren gauzak galtzea edo apurtzea
- Umore aldaketa oso nabarmenak izatea
- Tristura edo depresio sintomak egotea
- Bakarrik denbora asko pasatzea eta adiskideekin ez ateratzea
- Eskolako errendimendua jaitea
- Ikastetxera joateko beldurra edo hara ez joateko aitzakiak bilatzea
- Ikastetxera joan aurretik sintoma psikosomatikoak (goragalea, sabeleko mina) izatea
- Ikastetxeaz ez hitz egitea

Ikasle batek jazarpena pairatzen duela erakusten diguten adierazleak, **ikastetxearen esparruan** ikus daitezkeenak:

- Ikastetxera maiz ez joatea
- Eskolako errendimendua jaitea
- Geldotasuna, adore gabezia eta tristura
- Taldean lan egiteko aukeratzen ez den ikaslea izatea
- Bakardadea, harreman eza izatea ikastetxean
- Zurrumurruak, barre isilak egotea ikaslea gelan sartzen denean edo galdera bati erantzuten dionean
- Jolasgaraitik bueltatzean kolpe edo zauriak ekartzea
- Etxetik denbora justuarekin ateratzea, ia beti; gelatik lehena edo azkena ateratzea, erasotzaile(ar)ekin ez elkartzeko
- Urduri jartzea gelan parte hartzean
- Ikaskide berberekin gatazkak, maiz, izatea

NOLA ANTZEMAN ERASOTZAILEA:

Familia esparruan ikus daitezkeen adierazleak:

- Besteen sufrimenduarekiko enpatia eza
- Harroputza eta meneratzailea izatea anai-arreba eta adiskideekin
- Gelako lagunen batez mesprexuz hitz egitea
- Berdinen kontura barre egitea eta trufa egitea
- Berdinekin istiluak eduki dituelako, behin baino gehiagotan aurpegira bota izana
- Etxeko arauak ez betetzea

Irakasleei ikaslea jazarpena burutzen ari dela erakusten dioten adierazleak:

- Gelako arauak ez betetzea
- Besteen kontura barre egitea, gelan parte hartzen dutenean

- Jokaera erasokorra
- Harroputzak eta meneratzaileak izatea gelakideekin
- Norberaren jokabidearen erantzukizuna ez hartzea eta gaizki jokatzenean barkamena ez eskatzea
- Norberaren jokabide erasokorraz harro egotea

3.3. Ondorioak eta lekukotasunak

Jazarpen eta larderia egoerek ondorioak dituzte biktimengan, erasotzaileengan eta ikusleengan, baita gertatzen diren testuinguruan (ikastetxea, familia eta gizartea) ere. Pertsonen bizitzaren kalitatea murriztu, haien helburu gehienak (ikastea, lan kalitatea...) lortzea zailago egin eta bera eragin zuten arazoak zein tentsioak handiarazten ditu indarkeriak, baita ondorio larrien igoera aktibatu ere.

Biktimengan:

Eten gabeko erasoak pairatzea jokabide edo psikologia nahasteak izateko arrisku handiagoarekin dago loturik. Bullyinga behin eta berriro errepikatzen bada eta gogorra bada, ondorioak larriagotzen dira. Pertsona, eskola eta gizarte mailakoak izan daitezke bullyingaren zuzeneko ondorioak:

- **Eskola mailakoak:** Indarkeria pairatzen den testuinguruarekiko beldurra eta errefusa sortzen da. Eskola esparruan ematen da errefusa, eskolara joateko beldurra, eta ondorioz, errendimendua murriztu egiten da eta eskola-porrota gertatzeko arrisku gehiago dago.
- **Pertsona mailakoak:** Jazarpena pairatzen duenak haren buruaz duen irudia oso negatiboa izatera heltzen da, eta haren autoestimua, jokabidea zein itxura fisikoa eragiten du. Bullyingari aurre egitea estres egoerari aurre egitea da. Biktima batzuek sintoma psikosomatikoak, antsietatea eta depresioa sortzen dute. Kasu batzuetan erreakzio bortitzak ere izan daitezke, eta muturreko kasuetan, nor bere buruaz beste egiteko ideiak edo saiakerak.
- **Gizarte mailakoak:** Konfiantza galera norberarengan eta besteengan. Bakartzeak, adiskide gutxiago izateak berarekin dakar laguntzeko sareak ez edukitzea. Etorkizunean zailtasunak eragin ditzake, beste pertsonetikiko intimitate eta konfiantza harremanak ezartzerakoan.

Erasotzaileengan:

- Haien indarra gehiegi baliatzera eraman zuten arazoak handitzen dira.
- Ulermen moralerako eta enpatiarako gaitasuna murrizten da.
- Estilo bortitza sendotzen du elkar eragiteko.
- Gizartetik bakartzen dira, berdinek errefusa ditzakete beldurragatik, haien jokabideekiko mespretxuagatik...

Ikusleengan:

Tratu txarren aurrean ikasle lekukoek izaten duten jokaerak anitzak izan daitezke, eta axolagabetasunetik inplikaziora joan daitezke, horregatik, hartzen duten jarrera eta jokabidearen arabera izango dira ondorioak. Baina denboran zehar luzatzen diren bullying egoerak direnean, zeinetan helduen esku-hartzerik ez baitago eta ikusleek erasoak gelditzeko esku-hartu ezin dutela sentitzen baitute, honako ondorioak eman daitezke:

- Horrelako eraso baten biktima izatearen beldur eta defentsa-gabeziaren sentipena.
- Besteen sufrimenduarekiko enpatia murriztea.
- Sentiberatasun eza, geldotasuna eta elkartasun eza areagotzen da.

3. 4 Eskolaren zeregina

Ikastetxeetako irakasleek eta irakasle ez diren bestelako langileek denbora asko pasatzen dute ikasleekin eta bullying egoerak edo horren zantzuak antzeman ditzakete.

Hasierako fasean antzeman eta neurriak hartu behar dira, arazoa larriegia edo ezin itzulizkoa izan baino lehen jarduteko. Ikastetxeak ikasleen osotasun fisiko eta morala babestu behar badu ere, askotan ez du nahiko giza baliabide ezta materialak ere, hots, baliagarri diren tresnak, horiek antzemateko. Horregatik, dagoen baliabide eskasiagatik, hain zuzen, askotan diagnostikatzea eta egiaztatzea zaila den bullying kasuetan ez jardutea edo esku ez hartzea zabarkeria profesionaltzat jotzen da. Horren ondorioz, bullyinga pairatu duten ikasle askoren gurasoek ikastetxeak salatu dituzte, edo irakasleak, haien seme-alabekiko gehiegikeriak eman daitezela uzteagatik.

Baliteke kasuren bakar batean zabarkeria profesionala gertatu izana, baina ezin da pentsatu eta erabat onartezina da irakasle guztiak estigmatizatzea eta errudun bihurtzea ikastetxean bullyinga dagoelako.

Argi dago irakasleek behatu, antzeman eta jardun behar dutela bullying egoera ematen denean, eta horretan ahalegindu behar direla –gehienek, guztiek ez esateagatik, horrela egin izan dute beti–, baina ezin dira erruduntzat hartu, ahal dutena egin ondoren, jokaera hori ekiditea lortzen ez badute.

Ez dirudi arrazoizkoa irakasle bati zabarkeria leporatzea, jolasgaraian, ikastetxeko komunean ematen den bullying kasu batean, aldi berean, jolasten ari diren bostehun ikasle zaintzen ari bazen.

Horretarako hezkuntza komunitate osoaren lankidetzat behar da –irakasleak, gurasoak, zuzendaritza taldea eta hezkuntza administrazioa bera– legezko protokoloak eta horrelako kasuetan jarduteko mekanismoak sortzeko.

Elkarbizitzaren sustapena ikastetxeetan

Pertsonak elkarrekin era harmoniatsuan bizitzeko duten zailtasunean dago indarkeria kasu guztien jatorria. Hori dela eta, funtsezkoa da, bai gizartean bai ikastetxeetan, jokatzeko arau orokorrak ezartzea, elkarbizitzaren ardatz egituratzaile izango direnak gizarte demokratiko eta anitz batean.

Horregatik, ikastetxeetako elkarbizitza hobetze aldera, honako jardunbideak beharrezko jotzen ditugu:

- Ikastetxeek balio demokratikoak transmititzen eta martxan jartzen duten zeregina aintzat hartuko dute bai gizarteak bai administrazioek.
- Irakasleekiko begirunea eta aginpidea sendotuko dira.
- Bullyingaren arloan jarduteko protokolo normalizatuak sortuko dira

- Balio demokratikoak sustatuko dira ikastetxeetan.
- Irakasle / ikasle ratioa murriztuko da.
- Aniztasunari arreta emateko neurriak garatuko dira.
- Familia bizitza uztartzera bideratutako neurriak hartuko dira, eta ordutegiak ikasle eta gurasoen beharrekina bat etorriko dira.
- Lankidetzaren handiagoa egongo da ikastetxearen eta ingurunearen artean (gurasoak, auzoko taldeak, udala, eta abar...)
- Ikastetxeetako elkarbizitzaren arloko jardunbide egokien gidak sortuko dira

Ikastetxeek funtsezko zeregina dute balio demokratikoen sorkuntzan eta transmisioan, eta balio horietan aniztasunarekiko tolerantzia eta begirunea gizaki guztion eskubidea da, uko egin ezin diogun eskubidea, hain zuzen. Zeregin horrek gizartearen laguntza handia eta ezinbestekoa eskatzen du. Erantzukizun osoa ikastetxeen eskuetan utzi nahi izatea neurritz kanpoko eskaera da, erakundeek jarduteko dituzten aukera erreala gainditzen baititu.

3. 5 Bullying kasuetan jardutea

Ikasle edo seme-alabaren bat jazarpenera edo tratua txarrak pairatzen ari dela uste badugu, oro har, jarduteko honako urratsak jarraitzeko gomendioa egiten dugu:

Gertakarien bertsioa arretaz **entzutea**.

Informazio gehiago lortzea jakiteko benetan bullying kasuaren aurrean gauden edo nerabeen arteko ohiko gauzak diren.

Ikastetxearekin **harremanetan jartzea**, gurasoek antzematen badute, edo gurasoekin, ikastetxean antzematen badute.

Esku hartzeko estrategia ezartzea, eragiten ari den kaltea berehala eteteko.

Konponbide egokia eta burututako falta edo kaltearen intentsitatearen neurria egokitutakoa ezartzea.

Prebentzio neurriak

1. **Ikasleek** pertsonen eskubideen inguruan **kontzientzia har dezaten kanpainak burutzea**.
  - o "Nor bera izateko" eskubidea dugu denok
  - o Pertsona guztiari erakutsi behar diegu begirunea, edozein dela horien itxura, ideiak, izateko modua, erlijioa edo arraza.
  - o Pertsona guztiok dugu fisikoki zein moralki erasotutak ez izateko eskubidea (irainak, isekak, eta abar)
  - o Beste pertsonari buruz gaizki esaka aritzea gaizki dago eta gaitzesgarria da.
  - o Besteen jabetzakoa lapurtu edo apurtzea, gaitzesgarria izateaz aparte, delitu da.

- o Ikaskide bati egindako erasoak ikusi eta isilik gordetzen dituztenek, are gehiago, jokaera horiek txalotu eta haiekin barre egiten dituztenek ekintza horiek onartuz erasotzailea moralki sendotzen ari direla ulertu behar dute, eta, nolabait, jokaera pautara horien konplize direla. **Bullyinga batera baztertzeko hura gelditzen laguntzen du.**
1. Bullyingaren inguruko **informazio kanpainak**. Kasu askotan ikasleek beraien ez dakite bullyinga egiten edo pairatzen ari direla, batez ere hasierako etapetan. (ikusi **ikastetxean bullyinga antzemateko suposamendua**)
  2. **Gatazkak konpontzeko eta tolerantziarako** tekniken inguruko prestakuntza. Ondoren teknika horietako batzuen adibideak erakusten dituzten link batzuk daude:
    - Ikastetxeetan gertatzen diren gatazkak konpontzeko teknikak eta kontzeptuak
    - Nork bere iritzia adieraztea, erasotu edo erasotua izan gabe
    - Nork bere iritzia adieraztea, erasotu edo erasotua izan gabe II
    - Nork bere iritzia adierazten trebatzeko teknikak
  3. **Bullyinga pairatzen duten ikasleekin jokatzeko aholkuak:**
    - o Pertsona batek tratatu txarrak pairatzen dituenek ahul, nahasi eta izutua sentitzen da. Batzuetan errudun eta lotsatua ere senti daiteke, arazoaren eragileetat hartzen duelako bere burua. Garrantzitsua da biktimek laguntza eta babesa dutela senti dezaten.
    - o Harengan dugun konfiantza adieraziko diogu. Haren autoestimua indartu behar dugu, gaitasun pertsonalak goraipatu.
    - o Haien gurasoen, irakasleen edo konfiantzazko heldu baten laguntza bilatzeko esango diegu. Erasotzaileari / erasotzaileei erantzukizuna eskatu ahalko diote / diete eta neurriak har daitezkeen eskatu.
    - o Gurasoei, eskolako zuzendariari edo konfiantzazko irakasle bati gertatzen ari dena kontatzeko gutuna idatz diezaieten bultzatuko ditugu.
    - o Erantzuten dionari egiten dio kasu zapaltzaileak, ez alde batera uzten duenari. Haren aurrean negar ez egiteko esango diegu, ez haserretzeko, ezta gustatzen ez zaiela erakusteko ere. Minduta badago ez dadila agerikoa izan. Gero, erasotzailea ez dagoenean haren gehiegikeriak salatzeke esango diogu.
    - o Gehiegikeria salatzea ez da "salatari" izatea, eskubide bat defendatzea baizik.
    - o Erantzun behar badu, lasaitasunez egin dezala aholkatuko diogu. Modu erasokor berean erantzuteak egoera larriago bihurtu besterik ez du egiten.
    - o Erasotzailearen inguruan ez ibiltzeko eta harekin liskarrak izaten ekiditeko aholkatuko diogu. Ez dadila fido lagunarena egin nahi badu. Arriskua dagoen tokietatik eta egoeretatik aldentzeko eta bakarrik ez gelditzeko.
    - o Ikaskide batek bolaluz edo bestelako armaz mina ematen badio, gurasoei poliziaren aurrean salaketa jartzeko eska diezaieten aholkatuko diogu. Delitua da!

4. **Tratu txarrak ematen dituztenen gurasoentzako aholkuak:**

- o Familia batzuek ez dute onartzen seme-alabak maltratatzailerik direla eta gertakariak ukatu egiten dituzte, are gehiago, irakasleek haien seme-alabak begitan hartu dituztela diote. **Jarrera horrek ez dio ikasleari laguntzen!** Pentsatu behar da irakasleak ere egoera konpondu nahi duela.
- o Erasotzaileek leporatu dietena gezurra dela esan ohi dute, informazio gehiago lortu behar da beste iturrietatik. Egia ezagutzeko benetako interesa erakustea garrantzitsua da, baita ikasleek haien egintzen ondorioak bere gain hartzea ere.
- o Irmotasunez jokatu behar da, tratu txarrak ematea zilegi ez dela eta onartezina dela adierazi behar zaio, baita beste pertsonetikiko begirunea baloratu behar dela ere.
- o Bere egintzen ondorioen jabe egin behar dela onartzen duenean etorkizunerako laguntza eman behar zaie erasotzaileei eta agertzen diren damu zantzuak balioetsi.

3. 6 **Familientzako gomendioak**

Seme-alabek indarkeriarekin eduki ditzaketen arazoak ekiditeko gurasoek kontuan hartu behar dituzten jarraibideak

1. **Hezkuntza estilo** demokratikoa. Etxe bakoitzean berezko hezkuntza estiloa baliatzen da seme-alabekiko harremanean, permisibitatearen muturretik, hots, haurrak mugarik gabe bere askatasuna gauzatzen uztetik, autoritarismoraino, zeinetan gurasoek erabakitzen baitute kontuan hartu gabe seme-alaben iritzia; tartean estilo demokratikoa dago, eta horretan haurrari parte har dezan uzten zaio, nahiz eta gurasoek izan agintea. Estilo demokratikoa da osasuntsuena, pertsona arduratsuen garapena ahalbidetzen duelako eta indarkeria egoerak prebenitzen dituelako, nahiz eta gurasoei esfortzu gehien eskatzen diena izan.

2. **"Bai" gehiegitan esatea.** Indarkeria-arazoak dituzten haurren ezaugarrietako bat da **frustraziorako oso tolerantzia gutxi dutela**, hots, haien desioak berehala ezin direla bete onartzeko gaitasun gutxi. Zerbait nahi dutenean berehala eman dakien espero dute eta edozein gauza egiteko kapaz dira lortzeko, tratu txarrak eman barne. Guraso guztiek nahi dute haien seme-alabek sufri ez dezaten, baina lortuezinezko helburu da hori. Seme-alabak gehiegi babestea baino, hobe da frustrazioa eta mina onartzeko eta, hala ere, bizirik jarraitzeko tresnak hornitzea.

3. **"Ez" gehiegitan esatea.** Gehiegizko permisibitateak indarkeria eragiten duen bezala, zurruntasunak ere indarkeria handiko jokaerak sustatzen ditu. Seme-alabak hazten direla onartu ez eta nerabeek behar duten askatasun handiagora egokitzen ez diren familia zurrunk indarkeria gune bihurtzeko posibilitate asko dago.

4. **Inkoherentzia hezkuntza estiloetan.** Familia batean gurasoetako bat oso zurrunk bada, eta besteak, kontrakoa eginez, itzala kentzen badio, adingabearen panorama nahasia izango da, bertan legea inoiz ez dela lege eta agintea kili kolo dagoela ikasiko du, halaber, beti irabazle izateko manipulatu dezakeela. Ez da erraza gauza guztietan ados jartzea, baina

seme-alaben aurrean borroka burutzen denean sortzen dira arazoak, haurra erdian jartzen denean eta gurasoen arteko gorrotoa ikusten duenean.

5. **Indarkeriarik gabeko etxea.** Etxe guztietan daude gatazkak. Etxe bat beste batetik bereizten duena da egoera gatazkatsua konpontzeko eta hari aurre egiteko baliatzen duen modua. Nerabeekin negoziatu egin behar da. Seme-alabei erakutsi behar diegu gatazkak konpontzeko negoziazioa dela biderik onena eta ez indarkeria, betiere besteen eskubideak errespetatuz.

6. **Genero indarkeria.** Aitak amari tratatu txarrak ematen dizkion etxean hazten bada haurrak emakume eta gizonen arteko harremanen oinarria kolpeetan dagoela ikasiko du, hots, indarkeria balia daitekeela eta emakumeei tratatu txarrak eman ahal zaizkiola.

7. **Kalea etxe bihurtzen denean.** Kalea pertsona guztien bigarren bizitzeko espazioa da, batzuetan etxeko esperientziak osatu egiten ditu, beste batzuetan, berriz, haien kontra egin. Seme-alaben garapena sustatzen duten hainbat harreman intimo eta familiarren arteko elkartrukeak daude etxearen barruan. Hala ere, neska-mutil asko, arrazoi desberdinengatik, gurasoen lan ordutegi zabalegiagatik, gurasoen interes gutxiagatik edo etxe gatazkatsuek izateagatik, kalea haien bizitzako espazio nagusi eta haien jokabiderako erreferente bihurtu da kalea.

8. **Nerabesunaren autonomiaren eta mendekotasunaren artean dagoen kontraesana.** Nerabeen ideal nagusia askatasuna lortzea dela esan eta, gurasoek haien bizitzan esku hartu nahi dutenean, ados ez daudela adierazi arren, egia da adin horretan autonomo izan nahi dutela, baina gurasoen laguntza emozionala behar dutela, baita familiak haien behar afektiboak bete ditzen ere.

9. **Arau argiak eta adinarekin bat datozenak.** Seme-alabek jarraibide argiak behar dituzte egin eta egin ezin dezaketenez. Horrek eskatzen du helduek, aurretik, oso argi izan dezaten zein jokabide sarrituko dituzten eta zein zigortu. Gure seme-alabak beti maite izango ditugun arren, horrek ez du esan nahi egiten duten guztia ondo eginda dagoela. Haur batek, baten batek adierazten badio, ezin dela jo ulertuko du.

10. **Pertsonen arteko komunikazioa dagoen etxea.** Indarkeriarekin arazoak dituzten nerabeen familietan ohikoa da familiakideen arteko bereizketa eta elkarrekiko ezagupen eza handia egotea. Guraso garen aldetik berrikusi behar dugu zer eta zenbat komunikatzen diegun seme-alabei, eta zein neurriraino gure etxea hitz egiten den etxea den. Familien barruan elkarriketarako espaziorik ez dagoenean, seme-alabek beste nonbait bilatuko dituzte komunikatzeko espazioak, orduan erabat deskonektatuak dauden familiak ikusiko ditugu.

Ondorioa:

Ikus daitekeenez, gatazkak konpontzeko irakasleek duten borondatea oinarritzkoa da, konponduko badira. Administrazioek gero eta arreta gehiago eskaintzen diote zailtasun horiek konpontzeari, baina irakaskuntzaren profesionalen esku uzten jarraitzen dute.

Gauzak horrela, gatazka horiek konpontzeko oinarria hezkuntza komunitatearen esku-hartzea izan daitekeela ikus daiteke, hala ere, parte-hartze aktiboa da beharrezkoa, eta ez ikusle soilarena. Horregatik honako proposamena, baten batek martxan jarri nahi badu, aztertu beharko dena eta ikastetxea osatzen duten guztiek adostu beharko dutena; ikastetxearen errealitateara egokitu beharko baitute horren garapena.

Aldi berean, eskolan aurki ditzaketen gatazkak konpontzeko ardura izateko aukera emango zaie ikasleei; izan ere, haiek baitira inplikatu nagusiak, eta horrela, ikastetxearen barruan

erantzukizuna eta garrantzia duten kide sentituko dira, alde batetik, eta gizarte demokratikoaren balioak, eta gatazkak konpontzeko bide gisa elkarrizketak eta indarkeria ezak duten garrantzia ikasiko dute, bestetik.

3. 7 Jardunbide egokiak

Hezkuntza esperientziak

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO IKASTETXEETAN ELKARBIZITZA ETA BAKERAKO HEZKUNTZAREN JARDUNBIDE EGOKIAK. **Hezkuntza zentroen eta elkarbizitza hobetzeko proiektuen zerrenda, lurralde historikoen arabera.** Hezkuntza berrizatzea atalean aurki daiteke. Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saileko web-orria: www.hezkuntza.ej.gv.euskadi.net.

Materialak - Gida didaktikoak.

DIAZ-AGUADO, M. J. y otros (2004) Programas de Educación para la Tolerancia y la prevención de la Violencia en los Jóvenes. Ministerio de Educación y Ciencia, Instituto de la Juventud. **Guías y Videos para el desarrollo de programas en educación secundaria.**

DIAZ-AGUADO, M. J. Convivencia Escolar y Prevención de la Violencia. Materiales para desarrollar programas de convivencia en el aula. w3.cnice.mec.es/recursos2/convivencia_escolar/

ANIZTASUNAREN PROGRAMA. GASTEIZKO BERRITZEGUNEAK. (2005). BERDINEN ARTEKO TRATU TXARRAK ETA LARDERIA kasuetan jarduteko gidarako oharrak (Bullying).

Jarduteko protokoloak

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILA. EUSKO JAURLARITZA. (2005) Hezkuntzako ikuskaritza nagusia. **Ikastetxeetan berdinen arteko tratu txarrak gertatzen direnean jarduteko gida.** En www.hezkuntza.ejgv.euskadi.net

Baliabide eta tresnak

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILA. EUSKO JAURLARITZA. Sentiberatzeko kanpaina. Irakasle eta familientzako agiriak eta orientabideak. www.ikasle.net

CREENA (NAFARROAKO HEZKUNTZA BEREZIKO BALIABIDE ZENTROA). Bullying. Antzemateko eta esku hartzeko proposamenak. Familia, irakasle eta ikasleei zuzeneko arreta emateko web-orria: www.pnte.cfnavarra.es/convive/

COLLEL, J. "Bullying. Ikasleen arteko tratu txarrak" . Agiri eta erreferentziak jasotzen dituen web-orria. Lotune interesgarriak eta bullyingari aurre egiteko programak. www.xtec.es/~jcollell/

US DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES. Bestelako aukera interaktiboan artean Bullying egoerak jasotzen dituzten istorioak. www.stopbullyingnow.hrsa.gov

BULLIYING ON LINE. Irakasle, familia eta ikasleentzako gakoak eta agiriak jasotzen dituen web-orria. www.bullying.co.uk

4. Irudietan murgiltzea: filmeko balioespena

Atal honetan, "STING" eta "Kick me" filmak ulertu eta aztertzeko hainbat alderdi garatuko ditugu, hain zuzen, hurrengo atalean gauzatuko diren jarduerak osatuko dituztenak:

- Errealitatea ikusizko hizkuntzaren bidez esploratu daitekeela ezagutzea eta ikus-entzunezko narrazioaren azterketa kritikoa egin ahal izateko trenak erabiltzen jakitea.
- Irudien inpaktua aprobetxatzea, narrazio zinematografikoaren bidez, giza eskubideen aldeko hausnarketa eta ekintza eragiteko.
- Tolerantzia, elkartasuna eta aniztasuna bezalako balioetan hezteko, filmeko hizkuntzen bidez, zeharkako gaiak azpimarratuz, adibidez, bakearen aldeko hezkuntza, kontsumo arduratsua edo ingurumena.

4.1 Laburmetraia:

Laburmetraiek ezaugarri jakinak dituzte:

1) Iraupen mugatua. Iraupen laburrekoak izanik, beste ekoizpen batzuk baino merkeagoak dira; esaterako, film luzeak edo telebistako serieak baino. Laburmetraien gehienezko iraupena 25 edo 30 minutukoa izaten da.

2) Izaera ez-komertziala: Laburmetraiek ez dute, normalean, banaketarako eta proiektiorako sendo eta finkorik izaten. Zuzendariek eta ekoizleek ez dute helburutzat hartzen errentagarritasun komertziala, nahiz eta, zenbaitetan, egindako inbertsioa azkar berreskuratzeko edo atzerrian laburmetraia kopiak saltzeko aukera izan.

3) Besteren ekoizpen-bitartekoak: Luzemetraien ekoizpen zinematografikoetan ez bezala, produkzio-etxeek ez dute beren ekipamendu teknikoa izaten film laburretarako; enpresa espezializatuei alokatzen diote proiektuak gauzatzeko. Bi ondorio ditu horrek: alde batetik, geografiaren eta logistikaren ikuspegitik, produkzioa hiri handietara mugatzen da, Madrilera eta Bartzelonara, bereziki. Eta bestetik, noiz edo noiz eta maiztasun jakinik gabe laburren bat egiten duten produkzio-etxe txikien atomizazioa.

Gazteek noizbait luzemetraia bat egitera iristeko erabili ohi duten bitartekoa izaten da film laburra, nahiz eta badiren aparteko genero moduan, bestelako goranahirik gabe, lantzen duten zinemagileak ere.

4.2 Dokumentala

Dokumentala errealitatearen irudipena da. Prozesu historikoen informazio iturria, eta ikusleek behaketa, ikerketa edo azterketa gaitzat har dezaketena. Historian zehar jazotako gizarde aldaketan erakusle izan daiteke dokumentala.

Gertatutakoa, existitutakoa, benetan islatzen duten bestelako diskurtsoak bezala, **dokumentala gizarde erantzukizunaren baitan koka daiteke**. Lege, justizia, hezkuntza, ekonomia edo politikari buruzko aipua egiteak egungo errealitate kolektiboaren egiturari erreferentzia egitea dakar. Historia bihurtzen da genero honetan gako, ikusleak ez baitu informazioa hutsik jasotzen baizik eta prozesu edo garapen baten berri jasotzen du; balio eta esangura ugari prozesuak, erlazioak osatzen dituzten kontzeptu eta orientazioetan oinarritutakoak. Autoreak ikuslea bere tesiara hurbiltzea izaten du helburu, bere mundu-ikuskerara edo mundua ulertzeko modua ikusleengan zabaldu nahi du.

Dokumentala errealitatearen interpretazio modu bat da, ez errealitatea zuzenean ikusteko

leioa. Egilearen mundu ikuskerak baldintzatzen baititu dokumentalaren diskurtsoa, esanahia, errealizazioa eta idazkera (gidoia).

Dokumentalaren egileetako baten esandako ondorengo hitzek goian esandakoa berresten dute:

"Euliek enbarazu egiten dute, hutsalak dira eta inork ez die jaramon egiten... Ametsa betetzea helburu duten emigranteekin berdin gertatzen da. Las Patronas hazi egin dira eta pertsona horiek euliak ez direla konturatu, pertsonak dira, eta eskubideen jabe dira pertsona diren momentutik. Las Patronas-ek duten apurra ere eman egiten dute, benetako solidaritatea bermatuz. Horregatik egin nahi izan genuen film labur hau, jaten ematea bezain ekintza naturala portaera heroiko bihurtzen dela ikusteak kontatzea merezi duelako."

4.3 Fitxa teknikoa eta sinopsia

Jatorrizko izenburua: STIKK

Zuzendaria: Vigdis Nielsen

Herrialdea: Norvegia, 2007

Iraupena: (17 min.)

JB Norvegiara

Genero: Fikzioa

Sinopsia: Alexanderrek 13 urte ditu, bere adinerako txikia da eta ikaskideek eten gabe izutzen dute, gelara mutil berri bat heldu arte...

Jatorrizko izenburua: KICK ME

Zuzendaria: Dylan Dubeau

Herrialdea: Canadá, 2009

Iraupena: 9 min.

Jatorrizko Hizkuntza Ingelesa

Generoa: Documental

Laburpena: Testimonio de una víctima de acoso escolar y de un ex-agresor.

4.4 Filmeen balorazioa

a) Hiru momentu garrantzitsu STING filmean:

1. Ur hotzeko dutxa:

Alexander ikaskideen beldur da. Komunean ezkututzen da eta guztiek alde egin arte zain gelditzen da lasai duxatzeko. Bat-batean gelako kide batzuk sartzen dira eta sakelakoaz grabatzen dute, haren kontura barre egiten duten bitartean. Eszena horretan kalitate maila eskatzeko irudiak, sakelakoaz ateratakoek izaten ohi dutena, kalitate normala dutenekin nahastuko dira. Ikusten ari garen gehiegikeriari egiazkotasuna ematen dion baliabide ona da.

2. Mendekua

Alexanderren mina indartzen da ikasle berria heltzen denean: Cato. Bat egiten dute Maryri aurre egiteko, eta sotora eramaten dute izutzeko. Sotoa gure alde ilunaren sinboloa da, izuaren ganbera... Eszenan argi gutxi dago eta ezin dugu garbi ikusi. Alexanderren buruan irrikak esaten diona dago, alde batetik, eta egiten ausartzen ez dena, bestetik: Cato, berriz, urrunagora joango litzateke.

Sotoko sekuentzia iruditari ematen den eztabaida da, hainbat jarrera gatazka beraren inguruan.

3. Gatazkaren konponketa

Eguneko argia eta argitasuna sartzen dira eszenan. Setiatu, umiliatu, maltratatu... ezin dela guztiek ulertu dutela dirudienean, gatazkan esku hartu duten hiru pertsonen gauzak bere tokian jartzea aukeratzen dute. Neska taldearekin gurutzatzen den begiradak eta atseginezko irribarre zabalak bukatutzat ematen dute ikaskideen arteko gatazka.

b) Kick me

Kick me elkarrizketa formatuan dagoen laburmetrai dokumentala da. Bi pertsona ezagutu ditzakegu bertan egiten zaizkien galderen bitartez: eskola jazarpena pairatu duen ikaslea eta agresore ohia den ikaslea.

Elkarrizketa aurkezteko ohiko formatua erabili da, hau da, pertsonai bakoitzak hitz egiten duenean bere irudia erakusten duen planoaz azaltzen da. Tartekatze honekin laburmetraiak aurkezten dituen bi jarrerak kontrajartzen dira, biktimarena eta agresore ohia.

Bere testigantzan, agresore ohia izan zuen jarrera ulertzen eta azaltzen saiatzen da. Bere ustez, nerabe batzuk telebistan ikusten duten jokabidea imitatzen saiatzen dira, eta adin honentzako programetan agresioa askotan agertzen denez, hau izan daiteke arazoaren sorburuetako bat. Hitz egiten duen bitartean bi irudi mota tartekatzen dira: berea eta pelikula zein serieetako irudiak, indarkeria edo eskola jazarpena erakusten dutenak.

4.5 Zinema-hiztegia

Film bat hainbat hartualdiz, eszenaz eta sekuentziaz osaturik dago. Hiru osagai horien bidez antolatzen dira historiaren eduki dramatikoak eta estetikoak; horietako bakoitzak oso zeregin zehatza du film baten eraketan eta, aldi berean, osagaiak era askotakoak izan daitezke.

Hartualdia

Hartualdia kameraren egintza bakarra da hasieratik amaieraraino; hau da, Zuzendariak "Hasi!" esaten duen unetik "Eten!" esan arteko denbora hartzen du, iraunaldia kontuan hartu gabe.

Hartualdiak funtsezko hiru elementu ditu:

1. Planoa, proportziozko neurri gisa hartuta (enkoadratzea)
2. Objektua erreferentziazat harturik kamerak duen kokalekua (angelumendua)

3. Kameraren mugimenduak.

Hiru elementu horiek konbinatuz historiari buruzko informazio-motaren bat emateko aukera dugu; horregatik, hartualdia oinarritzko adierazpen-unitate den planoarekin parekatu ohi da.

Plano-motak.

Enkoadraketaren arabera

- **Long Shot edo Plano Luzea:** Oso ikuspegi zabala hartzen du eta batez ere paisaiak, eraikinak, zerua, etxe osoak, mendiak eta horrelakoak erakusteko erabiltzen da. Horrez gainera, plano-mota horrek emozio-funtzioak ere bete ditzake. Bere helburu nagusia testuingurua eraikitzen laguntzea da, ekintza inguru fisiko batean kokatuz.
- **Full Shot edo Plano Orokorra:** Plano honen ezaugarri nagusia garaiera da, pertsonaia edo pertsonaiak oso-osorik ageri baitira, burutik hasi eta oinetaraino. Plano horren bidez aukera dugu gure pertsonaiaren ezaugarri batzuk ikusteko, adibidez: garaiera, gorpuzkera, erabiltzen duen arropa, eta aldi berean, bera mugitzen den espazioa ere erakusten digu.
- **American Shot edo Plano Amerikarra:** Burua baino pixka bat goragotik belanaren behealde edo goialderaino iristen da. Plano horrek aukera ematen digu pertsonaiari buruzko xehetasun gehiago izateko eta haren gorputz-adierazpenaz hobeto jabetzeko.
- **Medium Shot edo Plano Ertaina:** Pertsonari buruzko zehaztasun gehiago ematen dizkigu. Plano honetan ingurunea ez da hain nabaria, pertsonaiak leku gehiago eta presentzia handiagoa hartzen baitu pantailan. Burua baino pixka bat goragotik gerriaren pareraino iristen da gutxi gora behera.
- **Medium Close-up plano:** Buru gainetik bular alderainoko tartea hartzen du, eta zehatz-mehatz erakusten ditu pertsonaiaren ezaugarriak, ingurunea ia-ia ez ikusteko moduan utziz. Xehetasun-plano horrek aske samar lan egiteko aukera ematen digu, pertsonaiak zenbait mugimendu egin baititzake, koadrotik irfeteke arriskurik izan gabe.
- **Close-up edo hurbiltzea:** Close-up hori erabiliz gero pertsonaiaren aurpegia baino ez dugu ikusiko, iletik sorbalde-tartainoko tartea hartzen baitu. Oso plano itxia da eta zehatz-mehatz erakusten dizkizu aurpegiak eta emozioak; ingurunea desagertu egiten da eta keinuen eta begiraden garrantzia areagotzen da; pertsonaiaren barne-mundura garamatza. Plano zaila eta arriskutsua da, pertsonaiak ezin baitu ia-ia mugimendurik egin, eta gainera irudia zehaztasun osoz fokatu behar da, bestela hartualdia lauso geratuko baitzaigu.
- **Big Close-up edo Hurbiltze Handia:** Planorik itxiena da Begiak, horietako baten zatia, eskua edo azkazala erakuts ditzake. Plano horrek aurpegi edo gauza baten parte jakin bat erakusten digu, horren ingurukoak erabat ezkutuan geratuz.
- **Insert edo Xehetasun Planoa:** Plano hau, funtsean, aurrekoaren berdina da, baina bien arteko aldea nabarmentzekotan esango genuke insert horrek batez ere gauzak edo egintza txikiak erakusten dituela, eta ez horrenbeste pertsonaiaren aurpegia.

Kameraren kokaguneen arabera:

Eskuarki, pertsonaren begiradaren parean jarri ohi da kamera. Kamera pertsonaren gainetik

altxa eta behera begira jartzen badugu, pikatu bat egingo dugu.

Altuerarik handiena posizio zenitalean lortuko dugu; hala ere, kamera gora begira dugula gure ikuspegia subjektuaren azpira bideratzen badugu, pikatu hori kontrapikatu edo eskortzo bihurtuko da.

Kameraren mugimenduen arabera.

Film batean hainbat eratako mugimenduak ager daitezke:

- Kameraren aurrean pertsonak edo gauzak mugitzen dira.
- Jendea edo gauzak ez baina kamera bera mugitzen da.
- Bi mugimendu horiek aldi berean gerta daitezke.

Hori kontuan izanik funtsezko bost mugimendu ditugu: Dolly-a, Travelling-a, Tilt-a, Panning-a eta Zooming-a.

Lehenengo lau mugimenduak berez kameraren mugimenduak dira, eta azkenekoa, berriz, lenteen mugimendua.

- **Dolly-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean (euskarri eta guzti) atzeraka edo aurreraka objektuarengandik urrunduz edo hurbilduz egiten duen mugimenduari esaten zaio Dolly-a; aurreraka baldin bada Dolly-in esaten zaio eta, atzeraka bada, berriz, Dolly-back.

Eskuarki Dolly-a ikuslea ekintzan sarrarazteko erabili ohi da, gure arreta aukeratutako gauza edo pertsonaiarengana eramateko. Dolly-in mugimenduak pertsonaiarengana hurbildu eta haren emozioak sentiarazten dizkigu, haren hitzak, ekintzak edo keinuak erakusten baitizkigu.

Dolly-back mugimenduak, aldiz, bestelako sentsazioak sorrarazten dizkigu. Kamera objektu edo pertsonaiarengandik urrutiratzean, hura ingurune zabalago batean txertatu eta haren bakardadea senti dezakegu.

Dolly-in batek sorrarazten duen emozioa eta Dolly-back batek sorrarazten duena desberdinak dira; izan ere, batek lehendik ikusia dugun plano batera hurbiltzen gaitu xehetasun handiagorekin, puntu jakin bat nabarmenduz; besteak, berriz, pixkanaka erakusten digu, bizkarrez atzeraka doanaren sentsazioa sorraraziz.

- **Travelling-a:** Kamerak bere ardatzaren gainean alde batera nahiz bestera egindako mugimenduei esaten zaie Travelling-a. Kamera ezkerraldera mugitzen bada Travel left esaten zaio, eta eskuinaldera bada, berriz, Travel right. Travelling-aren eginkizun nagusietako bat irudiaren dinamismoa adieraztea da; pertsonaren ekintzan sarrarazten gaitu eta aldi berean testuinguruaren deskribapen laburra egiten digu.

- **Tilt-a:** Bai Tilt-a eta bai Panning-a tripodaren lepoa jiraraziz eta kamera lekuz aldatu gabe egiten diren mugimenduak dira. Tilt-a gora edo behera egiten den mugimendua da, buruarekin bai edo ez esatean egiten dugun bezala. Mugimendua gora egiten denean Tilt-up deitzen da eta behera denean, berriz, Tilt-down. Bi mugimendu horiek oso deskriptiboak dira.

- **Panning-a:** Kameraren azken mugimendu hori buruarekin ezetz esatean egiten dugunaren antzekoa da eta bira-erdi bat da ia-ia. Ezkerraldera egiten denean Pan-left esaten zaio, eta eskuinaldera egiten denean, Pan-right.

- **Zooming-a:** Zooming-a lenteen mugimendua da soil-soilki. Objektura hurbildu edo urrutiratu egiten gara baina kamera lekuz aldatu gabe; hurbiltzeari zoom-in esaten zaio eta urruntzeari zoom-out.

Azkenean, enkoadraketak eta kameraren mugimenduak film-zuzendariaren egitasmoen arabera konbinatzen dira filma egiteko. Sarritan, zuzendariak, kamera-mugimenduez baliatuz, plano batetik bestera pasatzea erabakitzen du hartualdi berean, bere sormen-premiak betetzeko eta historiak berak dituen adierazpen-premiei erantzuteko.

Eszena

Eszena unitate abstraktua da eta klausula dramatiko bat erakusten digu. Elkarri lotutako hainbat hartualdiz osatua dago, eta horri esker pantailan unitate tematikoa sortzen da.

Eszena bakoitzak historiaren une jakin bat irudikatzen du eta bere esanahi berezia du; hala ere, eszenak ezin dira Sekuentziatik bereizi.

Sekuentzia

Sekuentzia, beraz, denbora- eta espazio-unitate bat da, elkarrekin lotuta dauden hainbat esenez osatua; eszena horiek, filmaren beraren barruan film txiki bat kontatzeko ahalmena dutenez, autonomo bihurtzen dira.

Egia esan, plano-sekuentzia delakoa ez da zorrotz-zorrotz hartuta zinema-hizkuntzaren osagai hutsa, zehaztasun teknikoaren eta antzezpenaren emaitza ikusgarria baizik, baina hala ere, bere eduki estetiko eta funtzio komunikatiboa direla-eta, aipatu beharreko baliabidea da.

Jeneralean eszena oso bat (nekez sekuentzia bat) duen hartualdi bakarra delako esaten zaio horrela. Plano-sekuentziak hartualdi luzeak izaten ditu, eta horien ezaugarri nagusia da plano batetik bestera igarotzea hartualdia eten gabe; hau da, teknikoki hartualdi baten iraupena izaten du, baina narrazioaren aldetik ikusita eszenaren ekintza dramatikoa erakusten du.

Plano-sekuentziak filma ikusteko hainbat abantaila ematen ditu, eszena eteteak dakarren denbora-etena eragozten baitu, baina horrez gainera aukera ematen dio ikusleari denbora-unitate berean, une horretan bertan gertatzen ari den ekintzaren dinamismoa bizitzeko bere xehetasun guztiekin.

5. Zinema, Giza eskubideak eta Hezkuntza. Proposamen didaktikoak

Giza eskubideen hezkuntza prozesu bat da eta horri esker pertsonak beren eskubideei eta besteen eskubideei buruz ikasten dute, ikaskuntza elkarreragilea eta parte-hartzailea oinarri hartuta. Jarrerak eta jokabideak aldatzeko, trebetasun berriak eskuratzeko eta ezagupenen eta informazioaren trukea sustatzeko helburua duen hezkuntza-lanerako eredua ere bada.

Ikaskuntza neurri handi batean bizipenaren bidez lortzen da, eta ez horrenbeste ezagutzapila bat erdietsiz, eta alde horretatik zinema oso tresna egokia da ikasteko, aukera ematen baitigu munduan dauden eta denongan eragina duten arazoei buruzko kontzientzia zabaltzeko eta ikus-entzunezko baliabide horren bidez errealitateari hurbiltzeko. Kamera gure begiradaren tresna da eta alde horretatik hezkuntzak errealitateari eta horren zergatiei buruzko begirada sentibera eta kritiko bihurtu behar luke. Hortxe dago gakoa.

Giza eskubideen adierazpen unibertsali buruzko gogoetak

- 1- Zein dira oinarrizko eskubideak edonorentzat?
- 2- Zure ustez zein dira zure eskubideak?
- 3- Zein dira nekez aitortzen dizkizuten eskubideak?
- 4- Besteen zein eskubide kostatzen zaizu gehien aitortzea?
- 5- Zein dira gehienetan urratzen diren eskubideak?
- 6- Adierazpena herrialde askok izenpetu badute ere, praktikan zergatik ez dira onartzen aurrerapen baten bidez?
- 7- Zein eskubide falta dira Adierazpen horretan?
- 8- Zer nolako zereginak bete beharko lirateke Giza Eskubideak lortzeko?

Metodologia

Jarraian proposatzen dizkizuen jarduera hauek gidaliburuaren amaieran aipatutako liburu edo iturrietan aurkituko dituzue. Beraz, ez kezkatu, baliabide ugari ditugu-eta. Hala ere, gauzak argi eta garbi esanda, jarduera hauek "aitzakia ezin hobea" dira gogoeta eta azterketa pertsonalaren inguruko gaiak lantzeko eta kontzeptu batzuk aztertzeko, hala nola bizikidetza, begirunea, kultura parte-hartzailea eta abar.

Jarduera horiek egiteko ezinbestekoa da gelan giro egokia sortzea, taldeak bere kabuz autogestionatu eta mundu guztiak parte hartzeko modua izan dezan. Arreta handiz joka ezazue kontraesanetan ez erortzeko. Kultura parte-hartzaileaz ari garenean ikasleei parte hartzen uzten ez badiegu, aurpegiratu egingo digute arrazoi osoarekin. Zuek zenbat eta gutxiagotan parte hartu, hainbat eta hobea. Berez, egokiena zera litzateke: taldeak bere kabuz jardun dezala, zuek emango dizkiezuen jarraibideak kontuan hartuta noski. Saiatu saio malguak egiten; eska iezaiezue kexak azaldu ordez proposamenak egin ditzatela, eztabaida batean elkar aditzen ez dutenean besteak esan duena beste era batera esan dezatela... entzuketa aktiborako tresna egokiak erakutsi ikasleei, jarduera beren eguneroko bizimoduko adibideekin osatu dezatela....

Gelan giro egokia sortu eta ulertarazi behar zaie bizikidetza eta gizalege-arauak eharrezkoak direla, baina ez norbaitek ezartzen dizkigulako, denon artean hitzartzen ditugulako baizik; beren iritzia kontuan hartzen dutela ikusiz gero beste modu batean konektatuko dute taldeko gainerakoarekin.

Argazkia: Nieves Prieto

Unitate didaktikoa

Jarduera	Helburuak	Edukiak	Prozedurak	Jarrerak.
1. Bilatu nork jo zaituen...	Berdinen arteko tratu txar desberdinak ezagutzen ikastea	Berdinen arteko tratu txarrak	Banakoentzako galdeketa Prentsaren analisia	Tratu txarrekiko jarrera kritikoa garatzea eta bereizkeria mota desberdinen aurrean jarrera hartzea
2. 6 puntu pentsatzeko	Tratu txarren inguruan taldearekiko sortzen diren sentipen zein zirraren gaineko hausnarketa egitea	Sentimenduak eta zirrarak Jokabidea taldean	Talde-lana Marrazketa plafoietan Erakusketa	Norberaren zirrarak errekonozitzen ikastea, ikuspegi sozio-afektibotik
3. Ikasle baten kronika	Tratu txarrak pairatzen dituen pertsona batekin enpatizatzea eta norberarengan zein ingurunean eragiten dituzten zirrarak analizatzea	Zirrarak (amorrua, beldurra, lotsa, inbidia...) Autoestimua eta sentimenduak	Lekukotza baten irakurketa Galdeketa Erakusketa	Beste pertsona baten zirrarak eta sentipenak errekonozitzen ikastea
4. Nesken gauzak	Bullying kasu hipotetiko batez hausnarketa egitea, generoaren ikuspegitik	Bullyinga	Rol-jokoaren antzezpena Eztabaida.	Jarrera kritikoa hartzea eta berdinen arteko tratu txarren kasuan jarrera hartzea
5. Amaiera zoriontsua	Gatazka konpontzeko bide desberdinak ezagutzen ikastea	Gatazkaren ikuspegi positiboa	Ikerketa Eztabaida Txosten komunitarioa egitea	Gatazkei asebetetzeko moduko konponbideak aurkitzeko aukera barneratzea

Mota honetako jardueretan, agian, zatirik garrantzitsuena da. Giza eskubideen ikuspuntutik aztertu beharko litzateke beti, eta begirune, hausnarketa eta zentzu kritikoaren gaitasun pertsonalak garatu. Jarduera bakoitzean ez errepikatzeko unitate didaktiko orokorrean aipatuko dugu.

1 Jarduera. Bilatu nork jo zaituen...

Helburuak	Berdinen arteko tratatu txar desberdinak ezagutzen ikastea
Jardueraren nondik norakoak	<ul style="list-style-type: none"> • Sting eta Kick me film laburren gaia gogorazi eta I. eranskinaren orria banatu. • Norberaren esperientzian jarri arreta, zein kasu ezagutzen dituzten, zer egin duten konpontzeko, eta abar. • Jardueraren bigarren zatian bereizkeria mota desberdinak azter ditzaten eskatu (sexua, arraza, generoa eta abar dela eta) <p>Iturria: www.ideasrapidas.org/discriminacion.htm</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egunkarietan bereizkeria mota horiei buruz hitz egiten duten berriak bila ditzatela eta biktima zein erasotzailea aurki dezaten eskatu, baita emaitza arrazoitu dezatela ere.
Materiala	1. eranskina + 2. eranskina + prentsa
	2 ordu
Oharrak	Jarduera bi saiotan egin daiteke, bakoitza ordubetekoa.

1 Jardueraren 1 eranskina. Bilatu nork jo zaituen...

Mutil, neska edo talde batek ikaskide bat jo, bultzatu, mehatxatu, larderiartzen duenean, edo haren gauzak ezkutatu edo lapurtzen dizkionean, min egiteko asmoz, **berdinen arteko tratu txarraz** ari gara.

Besteen kontura trufa egitea, iraintzea, besteei buruz gaizki esaka aritzea, beraien ez daudenean, eta ohar zakarrak bidaltzea edo zurrumurru faltsuak zabaltzea ere tratu txartzat jotzen ditugu.

Eta iruditzen ez bazaigu ere, pertsona bat taldearen jardueretatik nahita baztertzea, parte hartzen ez uztea, bakartzea edo berarekin ez ikusiarena egitea ere maltratatzeko da.

Hurrengo jokabideak azter ditzazun proposatzen dizugu, pentsatu inoiz zuk horrelakorik egin duzun edo ikaskideren batekin egiten zuen inor ikusi duzun.

Tratu txarrak	Fisikoak	Ahozkoak	Gizarte Bazterketa
Bultzatzea, jotzea	☐	☐	☐
Mehatxatzea, larderiartzea	☐	☐	☐
Beste baten gauzak lapurtzea edo apurtzea	☐	☐	☐
Norbaitez iseka egitea haren aurrean	☐	☐	☐
Norbait iraintzea edo mespretxuz deitzea	☐	☐	☐
Norbaiten gaineko zurrumurruak zabaltzea	☐	☐	☐
Norbaiti parte hartzen ez uztea	☐	☐	☐
Aurrean dagoen norbaitekin ez ikusiarena egitea	☐	☐	☐
Inoiz gertatu al zaizu...	Markatu eta erantzun...		
Bultzatzea, jotzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Mehatxatzea, larderiartzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Beste baten gauzak lapurtzea edo apurtzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Norbaitez iseka egitea haren aurrean	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Norbait iraintzea edo mespretxuz deitzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Norbaiten gaineko zurrumurruak zabaltzea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Norbaiti parte hartzen ez uztea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Aurrean dagoen norbaitekin ez ikusiarena egitea	Ez	Bai	Zer egin zenuen?
Zer pentsatzen duzu bullyingari buruz? Arrazoitu zure erantzuna, mesedez.			

1 Jardueraren 2 eranskina. Bilatu nork jo zaituen...

ERANTZUN:

Zenbat bereizkeria mota aurki daitezke biñeta horietan?

Zer pentsatzen duzu horietako bakoitzari buruz?

2 Jarduera. Sei puntu pentsatzeko	
Helburuak	Tratu txarren inguruan taldearekiko sortzen diren sentipen zein zirraren gaineko hausnartzea egitea
Jardueraren nondik norakoak	<ul style="list-style-type: none"> - Talde naturaletako 5 edo 6 pertsonak osatutako taldetan burutuko da jarduera. - Orria banatu eta eranskinetako 6 puntuak irakur ditzaten eskatu. Ondoren, guztiei eskatu banan-banan azal dezaten inoiz tratu txarrak pairatu dituztela sentitu duten. Baliteke ikasle batzuek azaldu nahi ez izatea edo bizi ez izana, kasu horretan, hurbileko norbaiten esperientzia azal dezaten eskatu. - Zer gertatu zen? Nor zen biktima? Nor zen erasotzailea? - Zein zen testuingurua? Zein konponbide zegoen? Nola konpondu zen? - Taldeetan atera diren istorioak talde handiari azal diezazkieten eskatu, baita zein tratu txar mota pairatu den ere. - Zein sentipen eragin digu? - Zein zirrara izan genuen? Atsegina izan zen?
Materiala	Eranskina + arbela + aulkiak talde txikitan
	1:30
Oharrak	Garrantzitsua da talde desberdinen artean mugitzea, bakoitzaren azalpena begirunez egin ahali izan dadin.

2 Jardueraren eranskina. 6 puntu pentsatzeko

1. *Tratu txarrak ez dira txantxa.* Txantxa batean denek egiten dute barre; baten bat gogaitu, izutu edo sufritzen ari denean, jada, ez da txantxa. Tratu txarrek pertsonen eskubideak urratzen dituzte eta hori ez da barre egiteko arrazoi.
2. *Inork ez du tratu txarrik merezi.* Askotan esaten da "batzuek hori bilatzen dutela", baina eraso justifikatzeko aitzakia baino ez da, ondo geratzekoa. Denok dugu begirunez tratatuak izateko eskubidea.
3. Jo edo iraintzen bazaituzte hobe da modu beraz ez erantzutea. Askotan, eraso itzultzeak egoera okerrera eramaten du. Gatazkak konpontzeko era positiboak aurkitu behar ditugu, inor erasotu edo erasotua izan gabe.
4. Mutilak ez dira maltratatzailerik bakarrik. Borrokak mutil kontuak direla esaten da, baina pertsona bat bakartzea, lagunik gabe gelditzeko pertsona baten inguruko zurrumurru faltsuak zabaltzea, taldetik baztertzea edo horrelakoak ere tratu txarrak dira. Eta hori neskek egiten dute gehiago mutilek baino. Esan daiteke neskek bestelako tratu txarrak ematen dituztela.
5. *Tratu txarrak pairatzen dituzten neska-mutilak ez dira defenditzen ez dakiten pertsona "ahulak".* Talde batek pertsona bakarra larderiartzen duenean oso zaila izaten da aurre egitea. Indartsu sentitzeko taldetan joan behar direnak dira koldarrak. Batzuetan biktimak pertsona indartsu eta argiak dira, edo besteen inbidia eragiten duen trebetasunaren bat dute.
6. Irakasleari esatea ez da salatzea. Tratu txarrak pairatzea edo beste batek pairatzen dituela ikustea eta heldu bati esatea laguntza behar duen pertsonaren eskubideak defendatzea da, hots, solidarioa, argia, zintzoa eta arduratsua izatea da.
7. Tratu txarrak pairatzen dituzten neska-mutilak triste egoten dira eta denbora luzez sufritzen dute. Ez dira zoriontsu eta lagundu behar ditugu zilegizkoa ez den egoera pairatzen dutelako.
8. Beste batzuk borrokatzen ari direnean hobe da erdian ez sartzea, baina borroka gelditzeko modua bilatu behar dugu eta horretarako heldu baten laguntza bila daiteke. Ikuslea konplize bihurtzen da, eraso ekiditeko esku hartzen ez duenean edo salatzen ez duenean.
9. Lagunei min ematen dieten neska-mutilak zigortzea aukera bat da, baina ez bakarria. Neska-mutil batzuek eraso egiten dute harremanak izateko bestelako modurik ikasi ez dutelako. Eta ikasi behar dute. Horregatik, BHLan elkarbizitza hobetzeko lanean ari gara.
10. Biktimak laguntza behar du, baina eraso egiten diotenen ere; askotan ez dira ondo sentitzen haien buruarekin. Denok ikasi behar ditugu gatazkak konpontzeko modu baketsuak, elkarbizitza hobetzeko eta zoriontsuago izateko asmoz.

3 Jarduera. Ikasle baten kronika

Helburuak	Tratu txarrak pairatu dituen pertsona batekin enpatizatzea. Tratu txarrek norberarengan eta ingurunean eragiten dituen zirrarak aztertzea.
Jardueraren nondik norakoak	1. zatia: . Pertsona bakoitzari orria eman eta denbora bat utzi galderei erantzuteko, bakarka. . Talde txikiak egin eta lekukotza azter dezaten eskatu 2. zatia: . 2. eranskina banatu eta gaiari buruzko esaldiren batekin, taldeka, biñeta batzuk egin ditzaten eskatu. Biñeta guztiak batu eta, ikastetxean, ondo ikusiko diren toki batean erakusketa egin.
Materiala	4. jardueraren eranskinak (1, 2 eta 3)
	3 ordu: 1 irakurri eta eztabaidatzeko + 2 erakusketa egin eta muntatzeko.
Oharrak	Erakusketa muntatu aurretik, guztion artean antolatu den eztabaidatik ateratako ideia garrantzitsuenak bildu.

Sara dut izena eta Badalonan bizi naiz.

Beti galdetu izan diot neure buruari zergatik pairatzen dudan maltrato psikologiko hau. Gutxitan aurkitzen dut erantzuna, baina orain argi dut.

“Ez naiz arraroa edo desberdina, besteok bezalakoa naiz, heldutasunerako bidean dagoen nerabea, ez naiz arraroa irakurri edo iritzia izateagatik”. Hori pentsatu behar dugu horrelako gauzak gertatzen zaizkigunean, baina ez dugu egiten. Zergatik? Besterik gabe, min ematen digun pertsonak behin eta berriro errepikatu digulako, bere irainekin, eta azkenean esaten diguna sinetsi egin dugu, are gehiago, subkontzientean grabatua gelditu da: ezin dugu burutik kendu.

Hori gertatzen denean tontakeria asko egiten duzu, jateari uzten diozu, zure gelan giltzapetzen zara, negar egiten duzu eta ez duzu laguntzarik eskatzen, konponbidea bilatzen saiatzen zara, baina ez duzu aurkitzen. Entzun dudanagatik bullyinga pairatu duten pertsona guztiak, azkenean, beste zentro batera joan dira.

Bullying egiten dizun pertsona bakarra izaten da, nahiz eta zuk ikasgela osoa dela pentsatu; bakar batek mugitzen ditu hariak, besteak mehatxatzen ditu eta zurekin hitz egiten badute, joko dituela, gauza bera egingo diela esaten die, besteak nahi erara mugitzen dituen pertsona da. Zergatik egiten du bullying pertsona horrek? Arrazoi asko izan daitezke: jeloak, inbidia, autoestimu baxua izatea eta igotzeko modu bakarra egiten duena egitea dela pentsatzea, etxean arazoak izatea, eta beste hainbeste izan daitezke. Baina pertsona hori ere gaizki dago eta bere barruan duen mina ikastetxera eramaten du, maltratatu duen ikaskideari ematen dio.”

3 Jardueraren 2 eranskina. Ikasle baten kronika

- Zure ustez, nola sentitzen da Sara?
- Uste duzu zoriontsu dela?: Zergatik?
- Zer egin dezake zoriontsu izateko?
- Gertatzen zaiona bidezkoa dela uste duzu?
- Sararen egoera bera bizi duen inor ezagutzen al duzu?
- Zer egin duzu horiek laguntzeko?

3 Jardueraren 3 eranskina. Ikasle baten kronika

GURE ESKUBIDEEI BURUZKO ERAKUSKETA: **ERRESPETA NAZAZU!**

Gure eskubideak

Ondo tratatuak izateko ESKUBIDEA dugu pertsona guztiok.

Ikastetxe honetan eta leku guztietan:

Ni neu izateko eskubidea dut eta INORK ez nau bidezkoa ez den eraz tratatuko nire itxura, ideiak, izateko moduagatik ...

Seguru egoteko eskubidea dut eta INORK ez nau joko, bultzatuko, mehatxatuko, larderiaturko ...

Zoriontsu izateko eskubidea dut eta INORK ez nau irainduko, nire kontura iseka egingo, barre egingo, nire sentipenak minduko ...

Errespetatua izateko eskubidea dut eta INOR ez da gaizki esaka ariko nitaz, ez ditu zurrumurruak zabalduko ...

. Gizarte harremanez gozatzeko eskubidea dut eta INORK ez nau bakartuko, taldearen jardueretan parte hartzen eragotziko ...

. Nire gauzak begirunez tratatuak izateko eskubidea dut eta INORK ez dizkit nire gauzak lapurtu edo apurtuko ...

Zoriontsu diren pertsonak, hobeto sentitzeko, ez diete mina eman behar besteei .

4. jarduera. Nesken gauzak	
Helburuak	Bullying kasu hipotetiko batez hausnarketa egitea, generoaren ikuspegitik
Jardueraren nondik norakoak	<ul style="list-style-type: none"> . Istorioaren pertsonaia guztiak jasotzen dituen orria banatu. . Boluntarioak eskatu pertsonaia horiek interpretatzeko. . Espazioak, elkarrizketak ... antolatzeke denbora bat utzi. <p>Jarduera edertzeko antzezanari egiazkotasuna emango dion atrezzoak baliatu daitezke.</p> <ul style="list-style-type: none"> . Hitz egin antzele boluntarioekin beste ikaskideentzako hainbat galdera presta ditzaten, antzezana bukatutakoan. <p>. Zure ustez, tratu txarrak berdinak dira neska eta mutilen kasuetan?</p> <p>. Beste ikaskideekin bullyingari buruzko ideia garrantzitsuenen inguruko laburpena egiten saiatu, obraren hasiera moduko bat egiteko asmoz.</p> <p>. Hona hemen eskema:</p> <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> <p>Bullying gaiaren aurkezpena</p> <p>↓</p> <p>Istorioaren antzezana</p> <p>↓</p> <p>Antzezleen eta ikasgelakoen arteko amaierako eztabaida</p> </div>
Materiala	4. jardueraren eranskina, antzeleentzako atrezzoak, arbela eta agertokia
	2 ordu
Oharrak	<p>Rol desberdinak izango dituzten pertsona desberdinekin egin daitezke antzezana.</p> <p>Ikastetxeko beste ikasleen aurrean antzeztuko den obra bihur daitezke, gaia ezagutzera emateko asmoz.</p>

4 Jardueraren eranskina. Nesken gauzak

2. HISTORIA DE CHICAS

LAURA tiene 14 años. Está en 3º de E. S. O. Es guapa y le gusta coquetear. Es líder de su grupo de amigas. Decide por todas: se hace lo que ella quiere, se va a donde ella dice, entra y sale del grupo quien a ella le parece. Su mejor amiga es Cristina. A Laura le gusta Julio, el chico más ligón de la clase. Pero Julio parece interesarse por una chica nueva: Elena. Laura sabe que la mejor forma de conseguir que las demás compañeras no acepten a Elena es propagar rumores sobre ella. Incluso estaría dispuesta a pelearse, si fuera preciso.

ELENA tiene 14 años, es nueva en el Instituto y está en el mismo grupo que Laura, Julio y Cristina. Es atractiva, pero no le gusta llamar la atención. Como es muy sociable, ha hecho amigos con facilidad. Con Julio se lleva especialmente bien, y esto le ha creado problemas: Laura y Cristina han empezado a sembrar rumores y falsedades sobre ella. Siente que se está quedando sola. Ha llegado a sus oídos, incluso, que la quieren pegar.

CRISTINA tiene la misma edad que Laura y Elena, 14 años, y está en la misma clase. Es débil de carácter, siempre se ha dejado dirigir. Admira el aspecto de Laura y su decisión. Sabe que ella no es agraciada, pero tiene mucha fuerza física. Por su amiga es capaz de mentir y difamar, si es preciso. Está al corriente de los sentimientos de Laura y no duda en ayudarla en su empeño por amedrentar a Elena. En el fondo le gustaría evitar la pelea prevista, pero no se atreve, porque no quiere disgustar a Laura y perder su amistad, su protección.

JULIO tiene 15 años. Repite 3º de E. S. O. en el mismo grupo que Laura, Cristina y Elena. Tiene gancho con las chicas y liga con facilidad. Tonteaba con Laura hasta que llegó Elena. Con ella se siente muy a gusto, coinciden en muchas cosas. No quiere dejar de ser amigo de Laura, aunque no entiende su actitud con Elena. Pero no le da importancia. Tampoco entiende la soledad y el miedo que siente Elena. Son tonterías de chicas.

Iturria: Guía del maltrato entre escolares. Isabel Fernández Garcí i Isabel Hernández Sandoica

Defensor del Menor: http://www.asociacionrea.org/BULLYING/8_06_Actividades_y_Materiales/08.06.07.pdf

5 Jarduera. Amaiera zoriontsua

Helburuak	Gatazka konpontzeko bide desberdinak ezagutzen ikastea.
Jardueraren nondik norakoak	<p>. Ikastaldeari 4ko taldetan antola dadila eskatu, ahal dela, talde natural desberdinetakoak izan daitezela taldekideak.</p> <p>. Bullying gaiari buruzko ikerketa egin dezatela eskatu, tratu txarrei buruzko informazioa ematen den erakundeetan eta web orrietan kontsulta eginez.</p> <p>. Taldea bildu lortutako informazioa guztien aurrean azaltzeko, bakoitzari zati bat aurkezteko eskatuko zaio. Aurkezpena modu desberdinez egin dezaten (abesti batekin, antzezpen txiki batekin, lekukotzarekin... eta abar) bultzatu.</p> <p>. Behin ikerketaren emaitzak aurkeztu ondoren, arazoari buruzko eztabaida sakonean sartuko gara eta denek egindako ekarpenetatik txosten bateratua egingo dugu.</p> <p>. Kopia egin pertsona bakoitzak berea izan dezan.</p> <p>?</p> <p>Ikerketarako jarraikibek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Arazoa aurkitu eta hor dagoela onartzea. 2. Arrazoiak adieraztea, kasu ospetsuak, konponketak, eta abar 3. Gatazka desberdinetako konponbide desberdinak aztertzea. Egoeraren protagonistei galdetu nola konpon daitekeen arazoa. 4. Konponbide horien arrazoiak azaltzea. Askotan, bidezko konponbide bat baino gehiago egon daitekeela adieraztea. 5. Prozedura bat zehaztea. Interesdunak proposatutako konponbideetako batean ados jartzen saiatzea. 6. Konponbide posibleak planteatzea. 7. Amaiera zoriontsua
Materiala	Ikerketarako jarraikibek:
	<p>Hiru egunetan burutzen den jarduera da.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. eguna: Ikerketa erakunde eta web orrietan, 4ko taldetan. 2. eguna: Guztien arteko eztabaida 3. eguna: Bullyingari buruzko txostena egitea.
Oharrak	<p>Agian, ikaskideen aldetik bullyinga pairatzen ari diren neska-mutilei arreta ematea.</p>

Gaiari buruzko lotuneak aurki ditzakezue hemen:
<http://www.xtec.es/~jcollell/9Materials.htm>

Pack Escoles Gizarte Ekintzaren eta Hiritartasunaren Sailaren proposamena, besteak beste, bullyingari buruzko lantegia eskaintzen du, Kataluniako bigarren hezkuntzako ikastetxeei zuzendua.

Antzerki kita: Autor fundazioaren proiektuaren idazki-ondokoa, zeinak ikasleek bullyingaren inguruko antzezlan hori antzez dezaten beharrezko den material guztia dohainik ematen baitu. Gida didaktikoa ere badago. Goian adierazitako lotunearen bidez eska dezakezue.

Bully Dance UNICEFek eta National Film Board of Canadak ekoiztutako marrazki film laburra (10) da. Tratu txarren jokabideak eta biktima egiteko prozesua identifikatzen ditu. Ez dago hitzik eta mezua argi eta garbi heltzen da ikuslearengana. Ikusizkoari dagokionez interesgarria da eta soinu banda erritmiko eta egokia da. Ikastaldean eztabaidarako gogoia piztea du helburu. Interesatzen bazaizue klik egin proposamen didaktikoan.

Webquest bigarren hezkuntzako eta batxilergoko ikasleentzat. Lan proposamena ikasleek fenomenoaz azter dezaten, sortzeko bidean dauden tratu txarren egoerak antzeman ditzaten eta beraien ikastetxean esku hartzeko balia daitezkeen proposamenak egin ditzaten.

Bigarren hezkuntzako ikasleentzako gida: Eta zuk, zer egin dezakezu? Tutoretzan lan egiteko materiala. Aurreko eta atzeko aldetik inprimatuz gero libretoa geldituko zaizue.

Lehen hezkuntzako ikasleentzako gida: "ondo har dezagun elkar" Tutoretza orduetan lan egiteko pentsatutako materiala. Aurreko eta atzeko aldetik inprimatuz gero libretoa geldituko zaizue.

APOren abenturak bullyingari buruzko ipuin didaktikoak –euskaraz nahiz gaztelaniaz–, adin desberdinetarako. APO izeneko atalean gaude eta sarbidea dohainik da. Honako hauek dira: TXOKOLATEZKO ORBANA. 3 urtetik 5era bitarteko haurrentzat, APO ETA KAMELU HARRAPATZAILEA. 6 urtetik 8ra bitarteko haurrentzat, APO ETA 3 PUNTUKO SASKIRATZEA!. 9 urtetik 12ra bitarteko haurrentzat.

Vitamin: Manga japoniarra da eta normaltasunez bizi den nerabe baten istorioa kontatzen du, baina institutuan bere mutil lagunarekin jarrera labainean harrapatzen dutenean aldatzen da hori. Harez geroztik ikaskideen tratu txarrak pairatzen hasten da. Maitasun harremanen, bakartzearen, bazterkeriaren, iseken... gaia planteatzen du, baita helduen papera ere (gaztelaniazko bertsioa))

Iraina: Ahozko oldarkortasunarekin lan egiteko proposamen didaktikoa, *ikus-entzunezkoak ikasgelan* izeneko argitalpenetik aterata. *Telebista proiektua: etxetik eskolara 2*. Zer dira gatazkak, Kataluniako Generalitateko Hezkuntza Sailaren Ikus-entzunezkoen Zerbitzuarena, Gregie de Maeyerren Juulen liburuan eta Paco Abrilren "Juulekiko topaketa" proposamenean oinarri duena, eta hezkuntza emozionalaren ikuspuntutik lantzen du gaia. Istorio laburrak. Londreseko lehen hezkuntzako ikasleek egina (katalanez)

Bullyinga: Inporta zaigunaz hitz egingo dugu? Bigarren hezkuntzako ikasleei zuzendutako webquest.

Jarduerak

Gida honetan proposatzen dizkizuegun fitzez gainera, badira beste jarduera batzuk Giza Eskubideei buruzko kontzientzia sustatzen lagunduko dizuetenak; era horretan, hezkuntzailana modu zabalagoan eta osatuagoan egin ahal izango duzue.

Giza eskubideekin zerikusia duten efemerideak

Giza eskubideen inguruko efemerideak didaktika eta hezkuntzarako erabiltzea oso egokia izan daiteke bizikidetzarako bakea behar dela azpimarratzeko; azpimarra itzazue, modu positiboan, giza eskubideekin zerikusia duten eta gainditu gabeko egoera batzuk gogorarazteko baliagarriak diren alderdi desberdinak.

Datak:

Haurraren Eskubideen Nazioarteko Eguna, azaroaren 20a
Giza Eskubideen Eguna, abenduaren 10a
Bakearen Aldeko Eskola Eguna, urtarrilaren 30a.

...

Ikastetxe arteko ekintzak

Hainbat ikastetxek batera jarduerak egitea oso mesedegarria da ikastetxeetako profesionalen arteko lankidetzarako, eta gainera harremanetan jarriko ditu auzo eta herrietako neska-mutilak.

Elkartasun-kanpainak

Kanpaina bereziak oso baliagarriak izan daitezke gauzak elkarrekin banatzen ikasteko, axolagabeak ez izaten ikasteko, eta ikasleak Hirugarren Munduari laguntzen dieten GGKEekin eta berdintasuna eta justizia sustatzen duten erakundeekin harremanetan jartzeko.

Honako jarduerak egin ditzakezue: GGKEekin elkarlanetan aritzea eta proiektuetan parte hartzen duten boluntarioen lekukotasunak eskaintzea edo Giza Eskubideen aldeko kanpaina eta erakundeetan parte hartzea.

Ikastetxeen arteko korrespondentzia eta trukeak

Ikastetxeen artean korrespondentzia trukatzeko oso egokia izan daiteke beste errealitate batzuei buruzko komunikazio-premiak betetzeko, beste leku eta kultura batzuen inguruko jakin-mina pizteko edo beste hizkuntza eta kultura batzuen ikasketan teknika berezi moduan erabiltzeko.

Aukera ditzakegun harremanak:

Etengabeko korrespondentzia izan dezakezue maila bereko ikasgelen artean, Espainiako erkidego bereko beste ikastetxe batzuekin edo munduko gainerako lekuetako ikastetxeekin. Berezioki interesgarria da zenbait pertsonen "etsaitzat" hartzen dituzten herrialde edo lekuetakoak izatea.

Giza Eskubideei buruzko aldizkariak edo argitalpenak

Giza eskubideen defentsa sustatzen duten aldizkarietan idaztera anima ditzakezue; era horretan ikasleen lanak eta komunikazioak zabaltzen eta ezagutarazten lagunduko duzue. Idazketa oso egokia da ikerketa eta arte arloan ikasleen sormena bultzatzeko eta eskolan bertan kultura-ekoizpenak aurrera ateratzeko.

Antzerkia eta giza eskubideak

Antzerkiak gorputz adierazpena eta hizkuntza dramatikoa lantzeko aukera ematen du, eta aldi berean, ikasleek antzezten dituzten obrak abiapuntu harturik, gai jakin batzuei buruzko sentsibilizazioa ahalbidetzen du.

Antzerki-emanaldiak, txotxongilo-erakustaldiak eta abar proposa ditzakezue. Ikasleek berek sortutako testuak edo berdintasunari eta justiziarri buruzko beste obra batzuetako testuak erabil ditzakezue. Horiei buruz eta horietan agertzen diren sentimenduei buruzko iruzkina egin.

Ikastetxeko liburutegia

Bakea, gatazka eta giza eskubideei buruzko Haur eta Gazteentzako liburu aukeratuak eskaini behar zaizkie ikasleei irakurtzearen plazera eta pentsamendu kritikoa sustatzeko.

Proposatzen dizuegu liburu horietakoren bat irakurtzea eta gero foro bat egitea, edo bestela pertsonen eskubideen aitortpena sustatzen duten testuak sortzea.

Erakusketak:

Erakusketak oso egokiak dira, gai bat norberaren iritziaren arabera eta talde osoaren ikuspegi orokorraren arabera lantzeko aukera ematen baitute.

Beren edukiengatik interesgarriak diren gaiak aukera ditzakezue, eta horien berri emateko neska-mutilen sormena sustatzen duen moduren bat bilatu: adibidez, grafitti bat egin. Gero, sail desberdinetan sortutako lanak ikastetxeko guztiei aurkeztuko zaizkie.

Komunikazio-bide gisa eta eskola-inguruneaz kontzientzia hartzeko bide gisa ere erabil daiteke.

Gure proposamenak: Kartelak, collageak, eranskailuak, marrazkiak, ikus-entzunezkoak. Bakea eta giza eskubideen defentsa aldarrikatu duten pertsoneri buruzko erakusketak.

Bakearen aldeko txiste grafikoaren bilduma

Lankidetzajolasak

Didaktika eta hezkuntza helburuetarako erabiltzen direnean oso proposamen egokiak dira, jolas egite hutsaren atseginez gozatzen erakusten baitute, eta ez dago galtzailerik.

Lankidetzajolasak eta komunikazio-modu desberdinak ezagutzen laguntzen dute. Giro aktibo, parte-hartzaile eta komunikatzailea sortzen laguntzen dute. Errealitatea ezagutzeko esperientzia eskaintzen digute.

Pedagogia, jolas, partaidetzajolasak eta sormenerako tresna gisa erabiltzen dugu.

Giro positiboa sortzen laguntzen du. Jolas ez-lehiakorrek oso esperientzia onuragarria dira taldearentzat.

Jolas motak ¹:

Finkapen, ezagutza, konfiantza, komunikazio, lankidetzajolasak eta gatazka-konponbiderako jolasak.

---

¹ Paco Cascón-en "La alternativa el juego 1 y 2" delakoan begira dezakezue.

Lankidetzeta-jolasak

Nork bere burua finkatzeko jolasak

Horien helburua da pertsonaren autokontzeptua garatzea eta taldean finkapen hori sustatzea. Pertsonen edo taldearen alderdi positiboak bultzatzen dituzte. Era berean, aukera ematen dute norberaren premiak ezagutzeko eta horiek giro egoki batean adierazteko, taldearen barruan onarpena eta integrazioa areagotzeko. (Ezaugarrien zerrenda, gaitasunen silueta, ondo egiten ditudan gauzak...)

Ezagutza-jolasak

Taldea osatzeko lehenengo urratsetako bat da; elkar ezagutzeko aukera ematen die parte-hartzaileei.

Nork bere burua aurkeztea eta gure gaitasunak eta zaletasunak azaltzea, baldintza jakin batzuk betetzen dituen norbait bilatzea, atsegin zaizkigun gauzen zerrenda aurkeztea, maizterren jolasa egitea gure izenak esanez...

Konfiantza-jolasak

Nork bere buruan eta taldean duen konfiantza probatzeko eta sustatzeko ariketa fisikoak. Aldez aurretik taldeko kideek elkar ezagutu behar dute.

Konfiantza garrantzi handikoa da: elkartasunezko jarrerak sustatzeko, ahalegin handiagoa eskatzen duen talde-lana prestatzeko, gatazkei aurre egin edo erabakiak hartzeko.

Bi baldintzatan oinarritzen dira: Taldearen barruan jarduteak sortzen dituen baldintzak: erreakzioak, bulkadak, beldurrak, esperientzia atsegingarriak. Besteekiko eta ingurunearekiko gure harremanaren ohiko erreferentzia-puntuak aldatzea.

Komunikazio-jolasak

Komunikazioa bizkortzeko helburua dute eta taldean norabide bakarreko hitz-komunikazioa hautsi nahi dute. Entzuketa aktiboa eta hitzeko komunikazioaren mezuaren zehaztasuna sustatzea. Hitzekoa ez den komunikazioa eta harreman estuagoak eta irekiagoak bultzatzea.

Adibidez, marrazkia deskribatzea, mimikaren bidez zerbait asmatzea, mezu bera hainbat laguni ematea, papertxoak ematea...

Lankidetzeta-jolasak

Harreman lehiakorak gainditzeko baliabide garrantzitsuak dira. Jolas hauek helburu komuna dute eta sormenezko lankidetzarako espazio bat sortzen dute.

Lankidetzazko aulkiak, talde-antzezpenak...

Gatazkak konpontzeko jolasak eta teknikak

Helburua da horiek deskribatzen ikastea eta zergatiak, elkarreraginak, erreakzioak eta abar ezagutzea.

Gatazkak konpontzeko teknikak, rol-jolasak.

Jolasen ebaluazioa

Jolas bakoitzaren parterik garrantzitsuena da (metodo sozio afektiboa) horrek aukera ematen baitigu ikasleak bere buruarekin eta besteekin nola sentitu den aztertzeko eta konpartitzeko, jarduera aztertzeko (erreakzioak, sortu diren egoerak) eta eguneroko bizimoduan gertatzen diren antzeko egoerak balioesteko, nola konpondu diren eta zergatik ikusteko.

6. Egizu zerbait

<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Globalizazioaren aurkako mugimenduak
Migrazioak
Giza Eskubideei buruzko baliabideak
Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza
Nazioarteko Elkartasuna
Emakumeak
Sindikatuak

Giza Eskubideen Aldeko Erakundeak

Giza Eskubideen Aldeko ONUren Goi Komisariaren Bulegoa
Nazioarteko Amnistia Espainia
Marokoko Giza Eskubideen Aldeko Elkarte (AMDH)
Maiatza Plazako Amak Elkarte
Human Rights
Torturaren Aurkako Taldea
Equipo Nizkor: Giza Eskubideak Latinoamerikan
Maiatza Plazako Amonak
Human Rights Watch
Giza Eskubideen Aldeko Nazioarteko Federazioa
FIAN: Elikatzeko Giza Eskubidearen alde
INCHRIRI: Giza Eskubideak Merkataritzan eta Inbertsioetan
Rigoberta Menchú Fundazioa
Maghreb des droits de l'Homme
San Pedro Nolasco GKE

Globalizazioaren aurkako mugimenduak

RCADE: Red Ciudadana por la Abolición de la Deuda Externa
Attac Nazioartekoa
Attac Madrid
Maastrich-eko Europaren aurkako mugimendua
Portoalegreko Munduko Gizarte Foroa 2002
Via Campesina
Erresistentzia Globaleko Mugimendua
Sevillako Gizarte Foroa
Europako Gizarte Foroa
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Migrazioak

Zaragozako Abokatuen Elkargoko Atzerritarrei buruzko Web orria
Etorkinen Informazio eta Laguntzarako Taldea (GISTI-Francia)
SOS Racismo Madrid
Andalucía Acoge
IOÉ kolektiboa
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Giza Eskubideei buruzko baliabideak

Giza Eskubideei buruzko Baliabideak Interneten Pangea
Zaragozako Unibertsitateko Giza Eskubideei buruzko Zerbitzaria
Pangea: Internet Solidarioa
Kontrainformazioa Nodo50

UNESCOren Bakearen eta Giza Eskubideen Aldeko Katedra
Granadako Unibertsitateko Kulturarteko Ikerlanetarako Laborategia
Bakerako Ikerketa Zentroa
Minesottako Unibertsitateko giza eskubideei buruzko baliabideak (gaztelaniaz)
Behartutako desagertuenak
MoveOnPeace
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Bake eta Giza Eskubideen Aldeko Hezkuntza

Edualter
Apdhe-ren Bake Hezkuntza Mintegia
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Nazioarteko Elkartasuna

Intermon
Askapen Nazionalerako Fronte Zapatista
Sodepaz
Arabiar Kausaren Aldeko Elkartasun Batzordea
Kanal solidarioa
Garapenerako GKEen konfederazioa (CONGDE)
Fronte Polisarioaren Espainiako Ordezkaritza
ACSUR Las Segovias
Mugarik gabeko Medikuak
Saharar preso eta desagertuen aldeko elkarteak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Emakumeak

Afganistaneko emakumeak
Emakumeak Sarean
Emakumeen Giza Eskubideen aldeko Plataforma
Espainiako Estatuko Erakunde Feministen Federazioa
Sexu Erasoen Biktimei Laguntzeko Elkarteak
Afganistaneko Emakume eta Haurrentzako Giza Laguntza (HAWCA)
Andaluziako Emakume Progresistak
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Sindikatuak

ELA
SOC-MR
USTEA
CC.OO.
UGT
CGT
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

Beste zenbait

Ecologistas en Acción
Kontsumitzaile eta Erabiltzaileen Konfederazioa
World Watch
Granadako Kontsumo Arduratsurako Kanpaina
Drogamenpekotasun eta Hiesarako federazioa - Esteka
Greenpeace
Bidezko Merkataritzaren Estatuko Koordinakundea
A pulso
Melillako iruzur eta ustelkeriaren aurkako plataforma
<http://www.apdha.org/enlaces/enlaces.htm> - top%23top

7. Gehiago jakiteko...

Sarean dauden hezkuntza-baliabideak

Arazismoa eta Xenofobia: Kulturartekotasunaren gatazka Orientabideak.

URL: <http://www.pntic.mec.es/revista3/junio/entrecul.htm>

Manuel Méndez Santamaría

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua: Kulturartekotasuna diogunean inguru berean dauden kultura desberdinen arteko bizikidetza gatazkatsua adierazi nahi dugu. Ingurune hori kultura horietako bati dagokio, guk nagusizat hartzen dugun horri hain zuzen, eta beste kulturak berriz, minoritarioak dira. Hezkuntza arduratsu baterako ondorioak.

Balioetan hezteak: bakerako hezkuntza

URL: <http://www.pntic.mec.es/98/diciembre/paz1.htm>

Manuel Méndez eta Pilar Llanderas

Ikastetxearen ikasketa-proiektuan arrazakeriaren eta jarrera xenofoboaren tratamendua eta aniztasunaren ezagutza sartzeko baliabideak.

Telémaco kultur aldizkarian argitaratutako artikulua

Bizikidetza hezkuntza-ingurunean: 1. Kulturartekotasuna. Alderdi Orokorrak. 2. Gizarteratzea. 3. Intolerantzia. 4. Intolerantzia II

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/cpr.de.la.latina.carabanchel/convivir/interc.html>

Jesús Marín María Cabeza

Bizikidetzaren gaia aztertzeke proposamenak; Europako "Convivir es Vivir" deritzan nazioz gaindiko programaren barruan irakasleak prestatzea, ikastetxeetan bizikidetza hobea lortu ahal izateko.

Unitate didaktikoaren gida: Berdinak gara, desberdinak gara

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/igua-dif.htm>

Madrid-Mendebaldeko Hezkuntzako Lurralde Zuzendaritzaren Osabidezko Hezkuntzako irakasleek prestatua.

Kulturartekotasunaren inguruko gogoetak eta kontzeptu-azterketak eta jarduera didaktikoetarako proposamenak. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

D.B.H.ko 4. ikasturteko Etika arloko programazioa.

URL: <http://centros5.pntic.mec.es/ies.principe.de.asturias/Etica4.htm>

I.E.S. "Príncipe de Asturias". Lorca

Etika irakasgai prestatzea Aniztasunaren zehar-gaia lantzeko.

Geure jostailuak egiten ditugu

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/juguetes.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Gerrakoak ez diren jostailuak egitea hondakinak erabiliz: Haur Hezkuntzarako lan-proposamena. Esperientzia honen bidez zeharkako hiru gairi buruzko alderdiak landu daitezke, horien artean bakea.

Indioak gara. Mozorroak hezkuntza-baliabide gisa erabiltzea zeharkako gaiak lantzeko

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/disfraces.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Haur Hezkuntzarako lan-proposamena, Komunikazio eta Antzezpen Arloko Ingurune Fisiko eta Sozialaren Arloan sartua. Era berean, oso gida baliagarria da Zeharkako Gaiak dagozkien alderdi batzuk lantzeko, adibidez: berdintasuna, besteenganako begirunea, tolerantzia, ingurumenaren babesa.

GKEak Eskolan

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/infantil/transversales/ongs.htm>

Paz Núñez Monforte eta Susana Marín Sanz.

Hainbat GKEk prestatutako hezkuntza-materialen bilduma hau Haur Hezkuntzako zeharkako gaiak lantzeko erabiltzen da. Material bakoitzarekin batera fitxa bat dator eta bertan haren interes didaktikoari buruzko iruzkinak agertzen dira.

Elkartasunean hezte

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/primaria/transversales/vaquita.html>

Mercedes García Ruiz, Javier Pérez Llorente, Alberto Rodríguez Felipe, Ruth Rodríguez Ríos, Rocío Segura Rodríguez, Ana María Suárez Gea eta Natalia Villalobos Vencelá.

Bakerako Hezkuntzari dagozkion gaiak aztertzen ditu eta Jarduera Koaderno du ikasleentzat. Lehen Hezkuntzarako prestatua.

Film baten azterketa estetiko eta etikoa

URL: <http://www.pntic.mec.es/recursos/secundaria/transversales/paz2.html>

Marta Soria eta Pablo Arnau

M. Manchevski-ren "Before the Rain" filma aztertuz, nahi dugu ikasleek hizkuntza zinematografikoaren bidez jaso dituzten balio moralak (tolerantzia, elkartasuna, aniztasuna) bereganatzea, eta espainiar curriculumaren zeharkako gaiei buruzko gogoeta egitea. Material didaktikoen fitxategi trinkotuak ere eskura daitezke: I Eranskina, filmaren iruzkina egiteko gida. Kontakizun mitikoa genero humanistikoaren barruan, II. Eranskina, filma ikusteko gida: osagai teknikoak, formalak eta estetikoak. .

Desberdintasunen hiria, arrazakeriaren, xenofobiaren eta antisemitismoaren aurkako erakusketa

URL: <http://www.pntic.mec.es/pagtem/babel/>

Baruch Spinoza Fundazioa.

Argazki Erakusketa birtuala; gaiak ikasgelan aztertzeko beharrezko iruzkinak ematen ditu. Bere helburua da intolerantziatzko jarrerak eta jokabideak erakustea, gogoeta sustatzea eta jarrerak aldatzea. Bigarren Hezkuntzarako prestatua.

Informazioa eta baliabideak beste zerbitzari batzuetan:

"Crece con Derechos" proiektua

URL: <http://www.ucm.es/info/quiron/crecer.htm>

Hezkuntza Fakultatea – Irakasleen Heziketa Zentroa – Madrileko Unibertsitate Konplutentsea Oso material didaktiko interesgarriak dituen proiektu honen bidez haurrek beren eskubideei buruz kontzientzia handiagoa hartzea lortu nahi da. Ekimen horretan oso kontuan hartu da XXI. Mendeko Hezkuntzarako Nazioarteko Batzordearen Txostenaren gomendioa, aurrerapen teknologiko berriek ematen dizkiguten aukerak hobeto aprobeztatu behar direla baitio.

EDUALTER, Bake, Garapen eta Kulturartekotasunerako Hezkuntza baliabideak sarean

Katalana, galegoa, euskara eta gaztelania.

URL: <http://www.pangea.org/edualter/>

Hainbat eratako materialak (liburu eta artikuluen fitxak, bideoak, dokumentuak) Bakearen, Kulturartekotasunaren eta Garapenaren Hezkuntzarako. Material horien fitxategi trinkotuak eskura daitezke PDF formatuan.

Fundació per la Pau

Katalana, gaztelania, ingelesa

<http://www.pangea.org/perlapau/>

Dokumentuak eta baliabideak sarean, bereziki "Boletín de la Fundación por la Paz" argitalpena. Fundazioak Baliabide eta Dokumentazio Zentroa du eta hainbat mintegi antolatzen ditu, bakearen defentsa, desmilitarizazioa, indarkeria-eza eta elkartasuna aztergai hartuta.

Espainiako Gazteriaren Kontseilua (CJE)

URL: <http://www.cje.org/tolerancia/toleraindex.htm>

Material asko eta oso egokiak ditu eta fitxategi trinkotuak eskuratzeko aukera ematen du. CJEk era askotako edukiak eskaintzen ditu bere zerbitzarian: abian diren kanpainak, Aniztasunaren aldeko Agiria, Kulturarteko Hitzordua, Kulturarteko Jolasa, Albisteak, lege-xedapenak eta abar.

Kulturarteko Hezkuntza

Ingelesa, frantsesa, alemana eta gaztelania

URL: <http://www.solidar.org>

SOLIDARen Web orria. Erakunde honek Gizarte Ongizatea, Hezkuntza Iraunkorra eta Garapen Iraunkorra bultzatzen duten hainbat GKE elkartzen ditu. Europako Batasunaren laguntza du.

Gizarte Ingurunea

Gaztelania, katalana, euskara, alemana, ingelesa eta frantsesa.

URL: <http://www.entornosocial.es>

Argitalpen elektronikoa hainbat biztanle-talderekin (adinekoak, ezgaituak, adin txikikoak, emakumea, gaztea, etorkinak, bazterturik dauden pertsonak eta abar) lan egiten duten erakundeentzat eta gizarte-arreta eta zerbitzuak eskaintzen dituzten zentroentzat egina da.

Arazismoaren aurka lanean ari diren GKEen arteko lankidetzak.

Ingelesa, alemana eta gaztelania.

URL: <http://www.fight-racism.org>

GKEen orrialdea, esteka, iritzi eta albisteekin.

Arazakeriaren eta Intolerantziaren aurkako Europako Batzordea, Europako Kontseilua.

Ingelesa eta frantsesa

URL: <http://www.ecri.coe.fr>

ECRIren orri ofiziala. Bere jarduerari buruzko dokumentu ofizialak ditu, datu soziologikoak eta hezkuntza-material oso egokiak (hezkuntza-paketeak, baliabide grafikoak eta bideo trinkotuak eskuratzeko moduan).

1997 European Year Against Racism

Gaztelania, ingelesa, alemana.

URL: <http://europa.eu.int/en/comm/dg05/1997/cover.htm>

Glosategia; arrazakeriari buruzko liburu eta filmen kritikak; arrazakeriaren aurkako borrokarako jardunbide egokiak; heziketa-ekimenak, esperientzien zabalkundea, hezkuntza-proiektua; Lehiaketak; Legeria; hori dena Europako eremuaren barruan.

Errefuxiatuentzako Nazio Batuen Goi Komisarioa – Nazioarteko Bulegoa

Ingelesa, frantsesa, alemana

URL: <http://www.unhcr.ch>

Unitate didaktikoak eta jarduerak prestatzeko moduluak, Hizkuntza eta Literatura, Artea, Historia, Geografia eta Gizarte Hezkuntza arloetan. Lehen Mailako Hezkuntzako Hirugarren Ziklorako (10-12 urte) eta Bigarren Hezkuntzarako: dena ingelesez. Material batzuk frantsesez.

CIPIE, Inmigrazioaren Behatoki iraunkorra

URL: <http://www.eurosur.org/CIPIE/prensa.htm>

Espainiako prentsan, irrati eta telebistetan inmigrazioari buruz diotena aztertzen du.

Hedabideei buruzko txosten interesgarriak; sarean argitaratuak.

“Desberdinak Gara, Berdinak Gara” dokumental-baliabideei buruzko gida. -0) Madrid, 1995

URL: <http://www.eurosur.org/RACIS/portada.htm>

Arrazakeria, Xenofobia, Antisemitismoa eta Intolerantziaren aurkako Gazteriaren Europako Kanpainaren Espainiako Batzordeak egindako gida da eta gai horietaz arduratzen diren pertsoneri, hezitzaileei, ONGei eta oro har elkarte-mugimenduari beren lana egiteko tresna baliagarri bat emateko helburua du.

Secretariado General Gitano Elkarte

URL: <http://www.asgg>

Bibliografia, ikus-entzunezko material eta prentsako berri laburrei buruzko datu-baseak.

United for Intercultural Action European Network against nationalism, racism, fascism and in support of migrants and refugees

Ingelesa

URL: <http://www.united.non-profit.nl/>

Arrazakeria eta diskriminazioaren aurkako borrokaren inguruko gaur egungo gaiak aztertzen dituzten informazio-liburuxka interesgarriak.

Errefuxiatuentzako Baliabideen Gida

URL: http://www.eurosur.org/IEPALA/guia_ref

Espainian errefuxiatuentzat lan egiten duten erakunde garrantzitsuenak identifikatu eta horietan eta beren zerbitzuetan jasotako informazioa zorrotz prozesatu ondoren osatutako gida da. Espainian errefuxiatu-egoera legez onartzeko aukera ematen duten tresna juridikoen bilduma eta errefuxiatuen eskubideen babesa bermatzen duten neurrien aplikazioa hartzen du bere barruan.

Revista Internacional de Ciencias Sociales

URL: <http://www.unesco.org/issj>

UNESCOk 1949. urtean sortu eta hiru hilean behin argitaratzen da aldizkari hau sei hizkuntzatan: Ingelesa, frantsesa, gaztelania, arabiera, txinera eta errusiera. Balio handiko datu-baseak ditu.

Manifiesto 2000

URL: <http://www.unesco.org/cpp/sp/index.html>

Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2000. urtea Bakerako Kulturaren Nazioarteko Urte izendatu zuen eta UNESCOk horren inguruko jarduerak koordinatzen ditu mundu osoan. Bakearen Nobel Saridunek proposatu dute Bakearen eta indarkeria-ezaren kulturarako Manifiesto 2000 delakoa egitea, gizakiek dagokien erantzukizuna beren gain har dezaten: ez da delaldi bat, ez da goi mailako erakundeei helarazitako eskaera bat. Gizaki bakoitzak bake-kultura sustatzen duten balloak, jarrerak eta jokabideak benetan gauzatzeko duen erantzukizunari dagokio. Eraikuntza-lanetan.

Balioetan Hezteko materialak

Katalana eta gaztelania

URL: <http://www.xtec.es/recursos/valors/valors.htm>

Kataluniako Hezkuntzarako Informatika Programako zerbitzariaren orria da. Bere Datu Base bibliografikoak honako gaiak hartzen ditu: Kontsumoa, Giza Eskubideak, Garapenerako Hezkuntza, Bakerako Hezkuntza, Moralaren Hezkuntza, Bide Hezkuntza, bi sexuentzako aukera-berdintasuna, Kulturartekotasuna, Ingurumena, Gogoeta etikoa, Osasuna, Sexualitatea eta Tutoresia. SENDERIK (Herri Kulturarako Zerbitzuen Fundazioak) prestatu du.

Arrazakeria, xenofobia eta antisemitismoari buruzko eta Arrazakeriaren aurkako Europako Urteari buruzko ebazpena (1997) – B4-0045/97

URL: <http://www.europarl.es/correo/postales/racismo.html>

AFS-Kultura artekoa – Hezkuntza Orokorrerako Programa

URL: <http://www.afs-intercultural.org/index.html>

Moldaketa erraz batzuk eginda erabil daitezkeen material didaktikoak, gai hauek lantzeko: Giza Eskubideetan Heztea, Kulturarteko Hezkuntza, Boluntarioentzako Hezkuntza eta Kontzientzia orokorra.

Averroes, Andaluziako Hezkuntzarako Sare Telematikoa

URL: <http://averroes.cec.junta-andalucia.es/www/inmigrantes/enlaces.html>

Kulturartekotasun eta Hezkuntzari buruzko esteken bilduma interesgarria; informazioa erabili daitezkeen hezkuntza-mailak eta horiei buruzko ballabideak azaltzen dira.

Zeharkako Gaietarako Programa – Hezkuntza eta Kultura Kontseilaritza – Madrilgo Erkidegoa

URL: <http://platea.pntic.mec.es/cam/srp/transversales/Transversales.html>

Funtsean, irakasleen prestakuntzarako ikastaro-eskaintzak dira.

Garapenerako hezkuntza, gatatzak eta era horretako beste gai batzuetan zuzenean lan egiteko eta jarduera zehatzak antolatze materialak.

Teknika eta estrategia didaktikoak

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak HEGOA: Bilbao, 1997. 172, 174, 176 eta 178. or.

Tekniken Koadernoak

"Eta zuk.... zer diozu? Proiektua, ACSUR-Las Segovias, garapenerako hezkuntza-arloa.- Madril, 1995

Nola prestatu gidoi didaktikoak?

Mundópolis II Fasea. Garapenerako hezkuntza-tailerrak. HEGOA: Bilbo, 1997. 154. or.

Irudi batekin egin ditzakegun lanen zerrenda

Pedro Saez. Gatatzken Gakoak. Garapenerako hezkuntza-gida didaktikoak. CIP: Madril, 1997.76-77 or.

Argazki-erakusketak

Nola prestatu "Mundu bakar bateko astea"

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1977. 11-13 or.

"Munduaren egoera" lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 14-17 or.

Gazteen eskubideen enkantea lehiaketa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril, 1997. 20-26 or.

Mina-joko polemikoa

Mundu bakar bateko astea. ACSUR/CIP/CJE: Madril 1997 31-36 or.

Haize-arrosa

Jarduerak

- [Albatros. Kultura desberdin batekin topo egitea. Kultura-aurreiritziei buruzko jarduera](#)
- [AVE tren. Indarkeriarik gabeko ekintza-metodoak pentsatzeko jarduera. Roleplaying](#)
- [Kulturarteko aniztasunerako jarduera. Kulturartekotasuna](#)
- [Jarduera. Marginazio-estereotipoak.](#)
- [Ikus-entzunezko Baliabidea: "La clase dividida" bideoaren erreferentzia. Ikuspegi sozio-afektiboa.](#)

Giza eskubideen aldarrikapen unibertsala

Hitzaurrea

Kontuan izanik munduko askatasuna, justizia eta bakea giza familiako kide guztien berezko duintasunean eta eskubide berdin eta ukaezinetan oinarritzen direla;

Kontuan izanik giza eskubideak ez ezagutzearen eta gutxiestearen ondorioz, giza kontzientziari irain egiten dioten basakeriak gertatu izan direla; eta gizon-emakumeek, beldur eta gabezia orotik aske, hitz egiteko askatasuna eta sinesmen-askatasuna izango dituzten munduaren etorrera aldarrikatu dela gizakiaren helburu nagusi;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela giza eskubideak zuzenbidezko erregimen batek babestea, gizakia-tirania eta zapalkuntzaren aurkako azken irtenbidea den matxinadara jo beharrean aurkitu ez dadin;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela, baita ere, herrialdeen artean harreman lagunkoiak bultzatzea;

Kontuan izanik Nazio Batuetako kide diren herriek gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean duten fedea tinko azaldu dutela Agirian; eta, askatasunaren ikuspegi zabalago baten barruan, gizarte aurrerakuntza sustatzeko eta bizitza-maila jasotzeko erabakita daudela adierazi dutela;

Kontuan izanik Estatu Kideek, Nazio Batuen Erakundearekin elkarlanean, gizakiaren oinarritzko eskubide eta askatasunen begirune orokorra eta eraginkorra ziurtatzeko hitza eman dutela;

Kontuan izanik emandako hitz hori osotasunean betetzeko garrantzi handikoa dela eskubide eta askatasun horiek berdin ulertzea;

BATZAR NAGUSIAK
GIZA ESKUBIDEEN ALDARRIKAPEN
UNIBERTSAL HAU EGITEN DU

Herri eta nazio guztiek izan beharreko jomuga legez, bai norbanakoek eta bai erakundeek. Aldarrikapen honetan etengabe oinarrituta, alde batetik, eskubide eta askatasun hauen begirunea bultzatzea dezaten irakaskuntzaren eta hezkuntzaren bidez eta, bestetik, nazio mailan eta nazioarte mailan arian-arian neurriak hartuz, era eraginkorrean eta orokorrean ezar daitezkeen ziurtatzeko, bai elkarkide diren estatu batuetako herrien artean eta baita horien eskumenpean dauden lurraldeetan ere.

1. atala

Gizon-etakume guztiak aske jaiotzen dira, duintasun eta eskubide berberak dituztela; eta ezaguera eta kontzientzia dutenez gero, elkarren artean senide legez jokatu beharra dute.

2. atala

Gizaki orori dagozkio Aldarrikapen honetan adierazitako eskubide eta askatasunak, eta ez da inor bereziko arraza, larru-kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorteria edo gizarteko jatorria, ekonomi maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik.

Ez zaio begiratuko gainera, pertsona zein herrialde edo lurraldetakoa den; ezta hango politikari, legeei edo nazioarteko egoerari, nahiz eta herri hori burujabea izan, besteren zainpeko lurraldea, autonomiarik gabea edo nola-halako burujabetasun-mugak dituen.

3. atala

Norbanako guztiak dute bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea.

4. atala

Inor ez da izango besteren esklabu edo uztarpeko; debekatuta dago esklabutza eta esklabuen salerosketa oro.

5. atala

Ezin daiteke inor torturatu, ezta inori zigor edo tratu txar, anker eta lotsarazlerik eman ere.

6. atala

Edozein gizon-etakumek du, nonahi, lege-nortasundun dela aitortu diezaioten eskubidea.

7. atala

Gizon-etakume guztiak berdinak dira legearen aurrean eta denek dute, bereizkeriarik gabe, legezko babes izateko eskubidea. Denek dute Aldarrikapen hau hausten duen edozein bereizkeriaren aurka eta bereizkeria horren eragileen aurka babes berbera izateko eskubidea.

8. atala

Pertsona orok du Konstituzioak edo legeek gizon-etakumeei aitortzen dizkieten oinarrizko eskubideak hausten dituzten ekintzetatik babesteko, norbere herrialdeko auzitegi aginpidedunetan errekurtsio eraginkorra jartzeko eskubidea.

9. atala

Inor ezingo da arrazoirik gabe atxilotu, preso hartu edo erbesteratu.

10. atala

Pertsona orok eskubidea du, berdintasun osoan, auzitegi burujabe eta alderdikieririk gabean jendaurrean hitz egin eta zuzentasunez entzun diezaioten, nahiz bere eskubide eta

betebeharrak erabakitzeko, nahiz bere aurkako salaketa penalak aztertzeko.

11. atala

1. Delituagatik salatutakoak eskubidea du errugabetzat jo dezaten, errudun dela legez eta jendaurreko epaiketan frogatzen ez den bitartean. Epaiketan bere burua zaintzeko berme guztiak ziurtatuko zaizkio.

2. Egintzak edo behar-uzteak izandakoan, herrialdeko edo nazioarteko legeriaren arabera delitu ez baziren, ezingo da inor kondenatu. Delitua egitean ezargarri den zigorra baino larriagorik ere ezingo zaio jarri.

12. atala

Ez dago arrazoirik gabe beste inoren bizitza pribatuan, familian, etxean edo postan eskusartzerik, ezta inoren ohore edo izen onari eraso egiterik ere. Normahik du eskusartze edo eraso horien aurka legezko babesa izateko eskubidea.

13. atala

1. Pertsona orok du joan eta etorri aske ibiltzeko eskubidea eta Estatu baten lurraldean bizilekua aukeratzekoa.

2. Pertsona orok du edozein herrialdetatik alde egiteko eskubidea, baita norberetik ere, eta norbere herrialdera itzultzekoa.

14. atala

1. Jazarpenik jasanez gero, pertsona orok du edozein herrialdetan babesa bilatu eta izateko eskubidea.

2. Eskubide horretara ezin izango da jo delitu arruntek sortutako auzibideko egintza baten aurka, ezta Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurkako egintzak direla-eta ere.

15. atala

1. Pertsona orok du herritartasuna izateko eskubidea.

2. Inori ezingo zaio arrazoirik gabe herritartasuna kendu, ezta herritartasuna aldatzeko eskubidea ukatu ere.

16. atala

1. Gizonek eta emakumeek, ezkontadinetik aurrera, ezkontzeko eta familia aratzeko eskubidea dute, arraza, herritartasun edo erlijioagatiko inolako mugarik gabe; eta, ezkontzari dagokionez, eskubide berberak dituzte bai ezkontuta jarraituz gero eta bai ezkontza-lotura ezabatuz gero ere.

2. Ezkongaien baimen aske eta osoz ez bada, ez dago ezkontzerik.

3. Familia da gizartearen oinarri jatorra eta berezkoa, eta Estatuaren eta gizartearen babesa izateko eskubidea du.

17. atala

1. Pertsona orok du jabe izateko eskubidea, bakarka nahiz taldean.

2. Arrazoirik gabe, ez zaio inori bere jabegoa kenduko.

18. atala

Pertsona orok pentsamendu-kontzientzi eta erlijio-askatasunerako eskubidea du; eskubide horren barne da erlijio edo sinesmena aldatzeko askatasuna eta baita norbere erlijioa edo

sinesmena bakarka nahiz taldean, jendaurrean edo pribatuan irakaskuntzaz, ihardueraz, kultuz eta aginduak gordez azaltzeko askatasuna ere.

19. atala

Gizabanako guztiek dute eritzi-eta adierazpen-askatasuna. Eskubide horrek barne hartzen du erlijioa eta sinismena aldatzeko askatasuna eta bakoitzaren eritziengatik inork ez gogaitzeko eskubidea, ikerketak egitekoa eta informazioa eta eritziak mugarik gabe eta nolana hiko adierazpidez jaso eta zabaltzekoa.

20. atala

1. Nornahik du bakean biltzeko eta elkartzeko eskubidea.
2. Inor ezingo da behartu elkarte bateko kide izatera.

21. atala

1. Pertsona orok du bere herrialdeko gobernuan parte hartzeko eskubidea, zuzenean nahiz libre aukeratutako ordezkarien bitartez.
2. Pertsona orok du berdintasunez norbere herrialdeko funtzio publikoan sartzeko eskubidea.
3. Herriaren borondatea da botere publikoaren agintearen oinarria; borondate hori aldian-aldian egingo diren benetako hauteskundeetan adieraziko da. Hauteskondeok bozketara orokor eta berdinez eta isilpeko boto bidez egingo dira, edo boto askatasuna bermatzen duen beste bide batez.

22. atala

Pertsona orok du, gizarteko kide denez gero, gizarte-segurantza izateko eskubidea eta, herrialdearen ahaleginaz eta nazioarteko laguntzaz, Estatu bakoitzaren antolaketa eta baliabideak kontuan izanik, norbanakoaren duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak diren ekonomi, gizarte eta kultura mailako eskubideak asetuta izatekoa.

23. atala

1. Pertsona orok du lan egiteko eskubidea, lana aukeratzekoa, lanbaldintza bidezkoak eta egokiak izatekoa, eta langabeziaren aurkako laguntza jasotzekoa.
2. Pertsona orok du, bereizkeriarik gabe, lan beragatik lansari berbera jasotzeko eskubidea.
3. Lanean ari denak bidezko lan-saria eta aski zaiona jasotzeko eskubidea du, bai bera eta bai bere familia, giza duintasunari dagokion bezala bizitzeko bestekoa. Horretarako aski ez bada lansaria, gizarteko laguntzaren bidez osatuko da.
4. Pertsona orok du, norbere interesen alde egiteko, sindikatuak eratu eta sindikatuko kide izateko eskubidea.

24. atala

Pertsona orori dagozkio atsedenerako eskubidea, aisiarakoa, lanaldiaren iraupen mugatua izatekoa eta aldian-aldian ordaindutako oporrak izatekoa.

25. atala

1. Pertsona orok du bizimodu egokia izateko eskubidea, bai berari eta bai bere familiari osasuna eta ongi izatea bermatuko diena, eta batez ere janaria, jantziak, bizitokia, medikusorospena eta gizarte-zerbitzuak; eta baita lanik eza, gaixotasuna, elbarritasuna, alarguntasuna, zahartzarora edo bizibidea nahi gabe galtzeko beste kasuren bat gertatzen

denerako aseguruia izateko eskubidea ere.

2. Amek eta haurrek laguntza bereziak jasotzeko eskubidea dute. Haur guztiek, senar-emazteengandik nahiz ezkontzatik kanpo jaiotakoek, gizartearen babes berbera izateko eskubidea dute.

26. atala

Pertsona orok du hezkuntza-eskubidea. Hezkuntza dohainekoa izango da oinarrizko ikasketei dagokienez behintzat. Oinarrizko ikasketak egitea derrigorrezkoa izango da; heziketa teknikoa eta lanbiderakoa, orokorra; eta denek izango dute goimailako ikasketak egiteko aukera bera, norberaren merezimenduen arabera.

2. Hezkuntzaren helburua giza nortasuna guztiz garatzea izango da eta giza eskubideen eta oinarrizko askatasunen errespetua indartzea; herrialde, arraza eta erlijio guztien arteko elkar-ulertze, jasankortasun eta adiskidetasunaren alde egingo du; eta Nazio Batuen iharduna bultzatuko du, bakeak iraun dezan.

3. Gurasoek lehenetasuneko eskubidea izango dute seme-alabei emango zaien hezkuntza mota aukeratzeko.

27. atala

1. Pertsona orok du eskubidea elkarteko kultur ekitaldietan aske parte hartzeko, artelanez gozatzeko, eta zientzi aurrerakuntzan eta horri darizkion irabazietan parte hartzeko.

2. Zientzia, literatura edo arte mailan egindako lanen egille diren pertsona guztiek dute horregatik eskubidea dagozkien interesak eta materialak babes dakizkien eskubidea.

28. atala

Pertsona guztiei dagokien eskubidea da, Aldarrikapen honetan azaldutako eskubide eta askatasunak era eraginkorrean garatuko dituen gizarte mailako eta nazioarteko ordena ezar dadin.

29. atala

1. Pertsona orok komunitatearekiko betebeharrak ere baditu, komunitatea baita bere nortasuna guztiz eta era askean garatzeko toki bakarra.

2. Pertsona orok, gainontzeko herritarren eskubide eta askatasunen begirunea ziurtatzeko eta gizarte demokratiko bateko moral, ordena publiko eta ongizate orokorreko bidezko eskakizunak betetzeko legez ezar daitezzen mugak baino ez ditu izango dagozkion eskubide eta askatasun baliatzeako orduan.

3. Eskubide eta askatasun hauetaz ezingo da inol baliatu Nazio Batuen helburu eta erizpideen aurka.

30. atala

Aldarrikapen honetan jasotako ezertan ezingo da ulertu Estatuari edo talde edo norbanakoren bati Aldarrikapen honetan bertan adierazitako edozein eskubide eta askatasun deuseztatzeak edo ihardunak burutzeko eskubidea ematen zaiotik.

UMEAREN ESKUBIDEEI BURUZKO KONBENTZIOA

Nazio Batuen Batzar Orokorrak 1989ko azaroaren 20an onartua. Xedapen nagusien laburpena (Unicef Espainia).

1. Artikulua: Umearen definizioa

Ume bezala definitzen da gizaki oro bere jaiotzatik hasi eta 18 urte bete arte, adin hori baino lehenago adin-nagusitasuna lortzen ez badu behintzat.

2. Artikulua: Diskriminaziorik ez

Eskubide guztiak ume guztiei aplikatu behar zaizkie, inolako salbuespenik gabe, eta Estatuaren obligazioa da umea era guztietako diskriminazioetatik babesteko beharrezko neurriak hartzea.

3. Artikulua: Umearen interesak lehentasuna dauka

Umeari buruzko neurri guztien oinarrian, haurren interesak lehentasuna duela hartu behar da kontuan. Estatuari dagokio babes eta zaintza egokia ziurtatzea, gurasoek edota beste pertsona arduradunek horretarako gaitasunik ez dutenean.

4. Artikulua: Eskubideen aplikazioa

Estatuaren obligazioa da Konbentzio honetan onartutako eskubide guztiak eraginkorrak izan daitezen beharrezko neurriak hartzea.

5. Artikulua: Gurasoen gidaritza eta orientazioa

Estatuaren obligazioa da gurasoek eta baita familiartekoek ere umeari bere ahalmen eta gaitasunen eboluzioarekin batera doan orientazioa emateko dituzten erantzukizuna eta eskubideak errespetatzea.

6. Artikulua: Bizi-iraupena eta garapena

Ume orok du bizitzeko eskubide inprintsekoa eta Estatuaren obligazioa da umearen bizi-iraupena eta garapena garantizatzea.

7. Artikulua: Izena eta nazionalitatea

Ume orok dauka jaiotzatik beretik izena edukitzeko eta baita nazionalitate bat lortzeko eskubidea ere.

8. Artikulua: Identitatea gordetzea

Estatu behartua dago umearen identitatea babestera eta, behar izanez gero, berrezartzera, baldin eta umeari identitate horren zati bat edo bere osagai guztiak (izena, nazionalitatea eta famili mailako loturak) kendu izan balitzaizkio.

9. Artikulua: Gurasoen banantzea

Umearen eskubidea da bere gurasoekin bizitzea, banantzea umearen beraren interes gorenerako beharrezkoa gertatzen den kasuetan izan ezik. Umearen eskubidea da guraso biek zuzeneko harremana edukitzea, horietako batengandik edo baita biengandik ere banandua edo apartatua egonez gero. Estuari dagokio alderdi honen erantzule izatea, banantzea berorren ekintza batek eragina gertatzen den kasuan.

10. Artikulua: Familia berriro elkartzea

Umeen eta baita berorien gurasoen eskubidea da atzerriko edozein herritatik irtetea eta bakoitzaren herrialdean sartzea, beti ere familia berriro elkartzeko edota gurasoen eta seme-alaben arteko harremana mantentzeko.

11. Artikulua: Erretentzio eta traslado ez-zilegiak

Estatuaren obligazioa da traslado ez-zilegien kontra eta umeak atzerrian zilegi ez den moduan erretentzearen kontra borrokatzeko beharrezko neurriak hartzea, bai hori egiten duena gurasoetako bat denean, edo baita hirugarren pertsona batek egiten duenean ere.

12. Artikulua: Umearen iritzia

Umeak bere iritzia adierazteko eskubidea dauka, eta baita iritzi hori kontuan hartua izateko eskubidea ere, haurrari dagozkion arazo guztietan.

13. Artikulua: Adierazpen-askatasuna

Ume orok du era guztietako ideiak eta informazioak bilatu, jaso eta hedatzeko eskubidea, beti ere hori egiten duenean beste batzuen eskubidearen kalterako ez baldin bada.

14. Artikulua: Pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasuna

Umeak pentsamendu, kontzientzia eta erlijio-askatasunerako eskubide osoa dauka, bere gurasoen gidaritzapean eta legeak ezarritako agindu eta mugen barruan noski.

15. Artikulua: Elkartzeko askatasuna

Ume orok du elkartzeko askatasunaren eskubidea, eta baita bilerak egiteko eskubidea, beti ere hori beste inoren eskubideen kontra ez baldin badao.

16. Artikulua: Bizitza pribatuaren babesa

Edozein umek dauka bere bizitza pribatuan, bere familian, bere helbidean eta bere korrespondentzian beste inork muturrik ez sartzeko eskubidea eta baita bere ohorean erasotua ez izateko eskubidea ere.

17. Artikulua: Informazio egokia jasotzeko eskubidea

Komunikabide sozialek zeregin oso garrantzitsua betetzen dute umei zuzendua dagoen informazioa, helburu bezala haurraren ongizate morala sustatzea duen informazioa, hedatzeko orduan. Herrien elkar-ezagutza eta elkar-ulermena, umearen kultura errespetatuz. Estatuaren obligazioa da puntu honen inguruan neurri sustatzaileak hartzea, eta umea, bere ongizaterako kaltegarria gerta daitekeen informazio eta material orotatik babestea.

18. Artikulua: Gurasoen erantzukizuna

Guraso bien erantzukizunik behinena umeen hazkuntza da eta Estatua beren eginkizun horretan beharrezkoa duten asistentzia ematera behartua dago.

19. Artikulua: Tratu txarren aurkako babesa

Estatuaren obligazioa da gurasoek edo haurren zaintzaz arduratzen den beste edozein pertsonak emandako tratu txarretatik umeak babestea eta horri buruzko neurriak, prebentzio-mailakoak nahiz tratamendukoak ezartzea.

20. Artikulua: Beren famili girotik aldenduak dauden umeen babesa

Estatuaren obligazioa da beren famili girotik aldenduak dauden umei babes berezia eskaintzea, atentzio familiarra ordeztuko duten zaintzen mesedea jasoko dutela ziurtatuz edota etxe edo egoitza egoki baten ezarriak izango direla ziurtatuz, beti ere umearen jatorri kulturala kontuan hartuz.

21. Artikulua: Adopzioa

Adopzioa edo umeordetza ezagutu, onartu eta/edo baimentzen duten Estatuetan, beti ere umearen interes gorenak edukiko du lehentasunezko kontsiderazioa, adopzioa onargarria dela ziurtatzeko beharrezko garantia guztiak bertan biltzen direla segurtatuz, hala nola baita agintari eskudunen baimena ere.

22. Artikulua: Ume errefuxiatuak

Babes berezia eskainiko zaie errefuxiatutzat jotzen diren umei edota errefuxiatuaren estatutua eskatzen dutenei, eta Estatuaren obligazioa da erakunde eskudunekin lankidetzan

aritzea, aipatu babes eta asistentzia hori garantizatzeko.

23. Artikulua: Ume ezinduak

Mentalki edo fisikoki ezinduak diren umeek, beren autoaskitza eta erabateko gizarte-integrazio aktiboa lortzera bideratuak dauden zaintzak, hezkuntza eta trebakuntza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

24. Artikulua: Osasuna eta zerbitzu medikoak

Umeek ahalik eta osasun-mailarik altuena gozatzeko eskubidea dute, zerbitzu medikoetara eta errehabilitazioko zerbitzuetara irispidea edukitzeko eskubideaz gain, arreta berezia jarriz osasunaren lehen mailako atentzioarekin, zaintza prebentiboekin eta haur-hilkortasunaren beherakadarekin zerikusia dutenengan. Estatuaren obligazioa da umearen osasunarentzat kaltegarriak izan daitezkeen usadio eta ohitura tradizionalak desagertzera bideratuak dauden neurri egokiak hartzea.

25. Artikulua: Internamenduaren aldizkako ebaluazioa

Osasun fisiko edo mentalaren atentzio, babes edo tratamendurako agintari eskudunen aginduz internatua izan den umeak bere internamendu hori eragin zuten baldintza eta xehetasun guztien aldizkako berrikuspen eta ebaluazioa egiteko eskubidea dauka.

26. Artikulua: Gizarte-segurantza

Ume orok dauka gizarte-segurantzaren mesedea jasotzeko eskubidea.

27. Artikulua: Bizi-maila

Ume orok dauka bere garapenerako egokia den bizi-maila bat jasotzeko eskubidea eta gurasoen erantzukizun behinenetako bat da hori haurrari eskuratzea. Estatuaren obligazioa da erantzukizun hori asumitua izan dadin neurri egokiak hartzea, eta egiaz asumitua izan dadila egikaritzea, baita janarizko pentsioa ordainduz ere hori beharrezkoa gertatuko balitz.

28. Artikulua: Hezkuntza

Ume orok du hezkuntzarako eskubidea eta Estatuaren obligazioa da gutxienez ere lehen mailako hezkuntza doakoa eta derrigorrezkoa ziurtatzea. Eskolako diziplina aplikatu arren ere umearen duintasuna errespetatu egin beharko da, gizakia den heinean.

29. Artikulua: Hezkuntzaren helburuak

Estatuak onartu behar du hezkuntza umearen nortasuna eta gaitasunak garatzera bideratu behar dela, haurra bizitza heldu aktiborako prestatu ahal izateko, oinarriko giza eskubideenganako errespetua sustatuz umearengan, eta norberaren balio kultural eta nazional propioenganako nahiz bereaz bestelako zibilizazioenganako errespetua garatuz.

30. Artikulua: Gutxiengoetako edo populazio indigenoetako umeak

Gutxiengo jakin bateko umeek nahiz populazio indigenoetako umeek beren bizitza kultural propioa edukitzeko, beren erlijio berezia praktikatzeko eta beren hizkuntza propioa erabiltzeko eskubidea dute.

31. Artikulua: Aisia, jolasa eta kultur jarduerak

Umeak aisiarako eta jolaserako eskubidea dauka, eta baita jarduera artistiko eta kulturaletan parte hartzeko ere.

32. Artikulua: Adin txikikoen lana

Estatuaren obligazioa da umea bere osasun, hezkuntza edo garapenarentzat kaltegarria gerta daitekeen edozein lan egikaritzetik babestu edo begiratzea; baita enplegu batean onartua izateko gutxieneko adinak ezarri eta berorren baldintzak arautzea ere.

33. Artikulua: Estupefazianteen erabilera eta trafikoa

Umearen eskubidea da estupefazianteen eta substantzia psicotropikoen erabileratik babestua izatea, eta substantzia horien produkzioan edo banaketan nahasiak egon

daitezen eragozte.

34. Artikulua: Esplotazio sexuala

Umeak esplotazio eta abusu sexualetatik babestua izateko eskubidea du, eta eskubide horren barruan sartzen dira prostituzioan edota usadio edo praktika pornografikoetan erabiliak izatea.

35. Artikulua: Umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa

Estatuaren obligazioa da umeen salmenta, trafikoa eta salerosketa galarazteko eta prebenitzeko beharrezko neurri guztiak hartzea.

36. Artikulua: Bestelako esplotazio-forma batzuk

Umearen eskubidea da 32, 33, 34 eta 35. artikuluetan kontuan hartuak izan ez diren bestelako esplotazio-forma guztien kontrako babes jasotzea.

37. Artikulua: Tortura eta askatasun-gabetzea

Ezein ume ez da torturatua izango, ezta tratu krudel, anker edo bihotz-gabekorik jasango, heriotza-zigorrik, betirako presoaldirik edota atxilotze nahiz gartzeleratze legez kontrako edo arbitrariorik ezarriko ere. Askatasun-gabetua izan den ume oro gizatasunez tratatua izango da, helduengandik aparte mantendua egongo da, bere familiarekin harremanak edukitzeko eskubidea gordeko du eta asistentzia juridikoa eta bestelako laguntza egokiak berehala eskuratuko zaizkio.

38. Artikulua: Gatazka armatuak

15 urte bete aurretik umeak ezingo du zuzenean inolako liskarretan parte hartu ezta indar armatuek erreklutatua izan ere. Gatazka armatuen eragin eta erasanpean dauden ume guztiak babes eta zaintza bereziak jasotzeko eskubidea daukate.

39. Artikulua: Errekuperazio soziala eta bergizarteratzea

Estatuaren obligazioa da torturaren, gatazka armatuen, abandonuaren, tratu txarren edota esplotazioaren biktima diren umeek tratamendu berezia jaso dezaten neurri egokiak hartzea, haur horien errekuperazio soziala eta bergizarteratzea ziurtatzeko.

40. Artikulua: Adin txikikoen justizia administratzea

Akusatua den edozein ume, edota legeak hautsi edo urratzeagatik errudun deklaratu den edozein ume bere oinarrizko eskubideak errespetatuak izan daitezen eskubidea dauka, eta batez ere ekitatezko prozedura baten garantia guztiak aprobeztatzeko eskubidea, eta baita bere defentsa prestatu eta aurkeztu ahal izateko asistentzia juridikoa edota bestelako laguntza egokiak edukitzeko eskubidea ere. Posible denean, prozedura judizialera ez jotzeko eta instituzio berezietan ez internatzeko ahaleginak egingo dira.

41. Artikulua: Indarrean dauden arauen errespetua

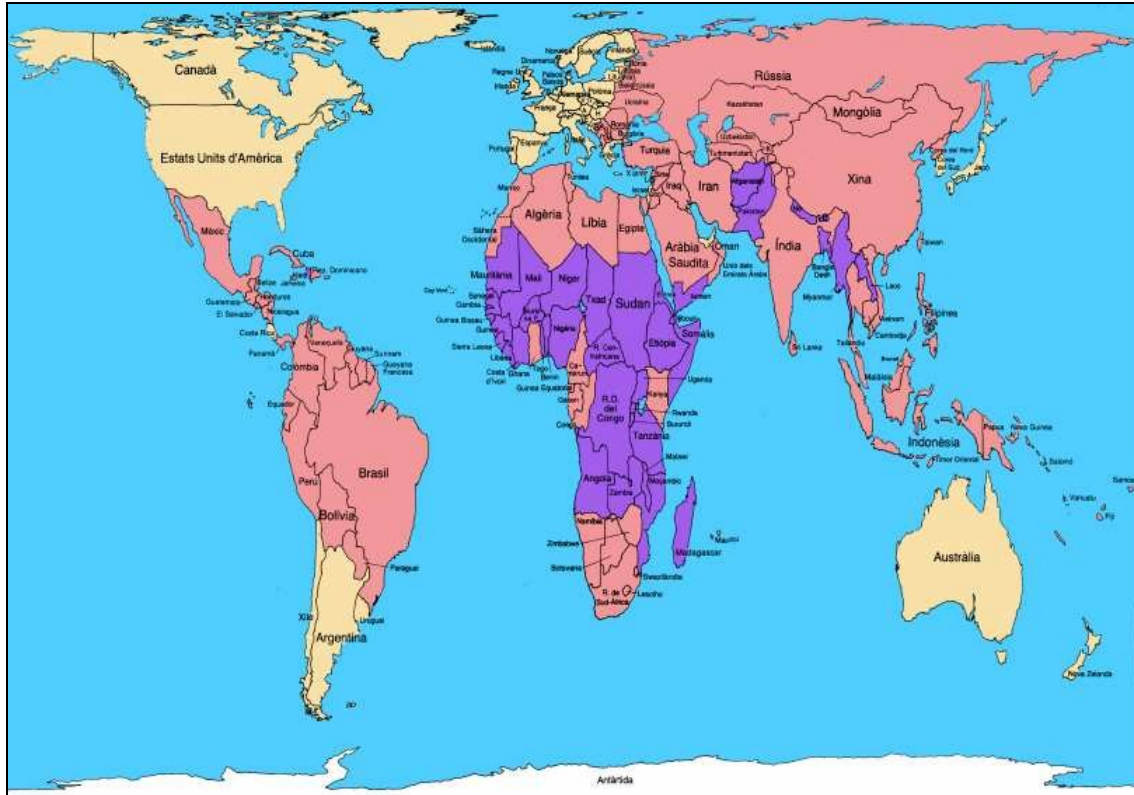
Nazioko lege batek edota Estatu horretan indarrean dagoen bestelako nazioarteko xedapen batek ezarritako arau bat Konbentzio honetako xedapen analogoa baino umearentzat faboragarriagoa gertatzen den kasuan, aipatu xedapen edo arau faboragarriago hori aplikatuko da.

Haurren Eskubideen gaineko Deklarazio Unibertsala

Laburbilduta eta modu errazean

1. Berdintasunerako eskubidea, arraza, erlijioa edo nazionalitatea edozein dela ere.
2. Babes berezi baterako eskubidea, osasuntsu eta libre hazi daitezen fisikoki, mentalki eta sozialki.
3. Izena eta nazionalitatea edukitzeko eskubidea
4. Elikadura, etxebizitza eta medikuen zaintza egokia izateko eskubidea.
5. Fisikoki edo mentalki ezinduak diren hurrek eskubide izan behar dute hezkuntzarako, eta laguntza bereziak eman behar zaizkie.
6. Ulertuak eta maitatuak izateko eskubidea gizartearen eta familiaren aldetik.
7. Hezkuntza doan jasotzeko eskubidea. Dibertitzeko eta jolasteko eskubidea.
8. Arreta eta laguntza eskubidea arrisku kasuetan.
9. Lan-esplotaziotik abestu behar dira haurrak eta ezin dira abandonatu.
10. Solidaritatea, adiskidetasuna eta justizia sustatzen dituen hezkuntza jasotzeko eskubidea dute hurrek.

8. Peters-en Mapa

A ze mapamundi arraroa, ezta? Esan liteke irudia dokumentuan sartzean “desitxuratu” egin dela. Bada ez, mapa ondo dago; izan ere, munduaren itxura ondoen erakusten digun plano da. Orduan, zergatik ikusi ohi dugu zapalago? Normalean Mercator-en Mapa erabiltzen delako.

Mercator-en proiektzioa

Mercator-en mapa 1569. urtean sortu zen; garai hartan marinelek belaz lagundurik zeharkatzen zituzten ozeanoak, egurrezko itsasontzietan, izarrak gidari zituztela. Proiektzio horren arrakasta honela azal daiteke: bertan egindako edozein lerro zuzenek egiazko ibilbidea erakusten du, eta mapan markatutako angeluari itsasorrazaren bidez jarraituz, ondo nabiga daiteke. Herrialdeen itxura egiazkoa da, baina horien azalera berezkoa baino askoz handiagoa da latitude altuetan, European eta Iparramerikan, munduko aberastasun osoaren %80 kontzentratzen den herrialdeetan hain zuzen.

Peters-en proiektzioa

Mapa hau Arno Peters historialari eta kartografoak proposatu zuen Alemanian 1974an eta sekulako eztabaida piztu zuen. Peters-en proiektzioa proiektzio zilindrikoa eta konformea zen, Mercator-ena bezala. Baina, aurrekoak ez bezala, matematikoki zuzentzen du altitude altuen distortsioa. Peters-en proiektzioak munduaren **irudi eurozentrikoa** baztertzen du. Eskalak gutxien desitxuratu dituen proiektzioa da. Dauden proiektzio guztietatik bera egokitzen da ondoen munduaren benetako neurrietara.